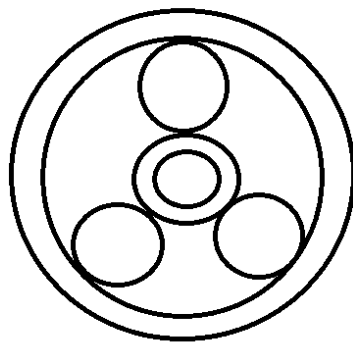

AXIS MUNDI

Axis Mundi 2018 (2)

Axis Mundi

Nr. 3, Efterår 2018

Print & Sign, SDU

Om Axis Mundi:

Axis Mundi er et fagblad knyttet til Religionsstudier. Bladet produceres af studerende fra Religionsstudier, med støtte fra Studienævnet og undervisere. Axis Mundi udkommer en gang hvert semester.

Axis Mundi har til formål at producere, samle og udgive materiale og informationer, der er religionsfaglige og relevante for studerende, så vel som undervisere på SDU.

Om Axis Mundis logo:

Axis Mundis logo er en enkel illustration af et planetgear, hvilket er et system af gearhjul med et centralt og flere ydre. Logoet afspejler tilgangen til studiet: Applicering af teorier, forskning, feltarbejde m.m. på et givent emne.

Logoet er designet af Tine Lundsgaard Christensen.

Redaktion:

Rasmus Hagemann Petersen

Simone Emilie Storm

Tine Lundsgaard Christensen

Trine Fredberg Jørgensen

Rasmus Kirkebæk-Jensen

René Mathiesen

Mille Winther

Anja Taimi Jensen

Benedicte Karlog

Kontaktoplysninger:

Axismundisdu@gmail.com / www.facebook.com/axismundiSDU

VELKOMST

Gammel fugl i nye fjer: Axis Mundi har fået nyt layout! Vi er stadig i opstartsfasen og i denne tredje udgivelse har vi forsøgt at lege med layoutet. Logoet, der er designet af Tine Lundsgård Christensen, er bevaret og symboliserer de forskellige tilgange til studiet (se logobeskrivelse). Omslaget er i Religionsstudiers tildelte farver, orange og hvid, og er designet af René Mathiesen og Simone Storm. Vi håber, I kan lide det! Vi sætter altid stor pris på jeres kommentarer, så skriv endelig til os på Facebook eller via mail, hvis der er noget, I synes, vi kan gøre bedre.

I denne udgave kan du læse om the Flying Spaghetti Monster og religionernes fald, retoriske fjendebilledekonstruktioner under Mary I, en stemningsbeskrivelse af fagrådslokalets hyggelige omgivelser, samt en reklame for Mikael Rothsteins nye bog, *Den kristne krop*. Denne gang har vi en ekstra feature: Religion – nu med horn. Vores husfilolog er på banen igen, og denne gang har Rasmus Hagemann Pedersen dekonstrueret begrebet om Moses og horndyrkelse i den hebraiske bibel. Tine Lundsgård Christensen har skrevet om monsterhistorier og Ovid. Som i de tidligere udgaver har vi valgt at fokusere lidt på det faglige og sociale liv på Religionsstudier. Vi har derfor interviewet Mikael Aktor om hans liv inden for og uden for forskningsverdenen, samt hvorfor han valgte at læse Religionsvidenskab. Endvidere har vi interviewet to sidefagsstuderende om at læse sidefag på et andet universitet, hvad dette indebærer af praktiske forberedelser og hvilket udbytte man kan få ved det. Endelig har vi en bacheloropgave om religiøse og spirituelle aspekter i populærmusik.

Gedekiddet Girard har arbejdet hårdt og kan præsentere flere nye tiltag i Satiresektionen. Du kan bl.a. læse om Satirikerens Side 86-og-87-piger, et banebrydende indblik i hvordan

monoteismen egentlig blev til, og at et populært tv-format har fundet nye græsgange i Edens have.

I dette semester er redaktionen ekspanderet, og vi vil derfor gerne sige tak til vores nye redaktører: Trine Fredberg Jørgensen, Rasmus Kirkebæk-Jensen, René Mathiesen, Anja Taimi Jensen og Mille Winther. Redaktionen består nu af en kombination af bachelor- og kandidatstuderende, hvilket giver en god balance i redaktionen, og som afspejler vores mål med at opfodre til faglig kreativitet på tværs af årgangene.

Har du selv en redaktør gemt i maven eller blot en interesse for det skriftlige medie? Så har Axis Mundi brug for dig! Skriv en mail til os på axismundisdu@gmail.com eller på vores Facebookgruppe www.facebook.com/axismundiSDU. Studerende fra alle semestre kan være en del af redaktionen. Vi forventer blot, at du deltager aktivt i redaktionsmøder og at du har en interesse i at opretholde Axis Mundi ☺

Er du interesseret i at bidrage med en artikel eller har en kommentar eller andet, så kontakt os på ovenstående mail- eller webadresse. Deadline vil blive annonceret på vores Facebookside.

Rigtig god læselyst!

De bedste hilsener,
Redaktionen

INDHOLDSFORTEGNELSE

BEGIVENHEDER	6
RELIGION PÅ NATIONAL MUSEET	10
ANNA KATHRINE AUGUSTINUS HANSSON, 1. SEMESTER, RELIGIONSSTUDIER, SDU, OG STINE SØNDERGAARD, 9. SEMESTER, RELIGIONSSTUDIER, SDU	10
ARTIKLER	12
RELIGIONERNES FALD	14
MARTIN DJØRBY KNUDSEN, 5. SEMESTER, RELIGIONSSTUDIER, SDU	14
RETORISK FJENDEBILLEDE-KONSTRUKTION UNDER MARY I	20
TRINE FREDBERG JØRGENSEN, KANDIDATSTUDERENDE, RELIGIONSSTUDIER, SDU	20
FAGRÅDSLOKALET: DE AFSPOREDE SAMTALERS ARENA	28
RASMUS KIRKEBÆK-JENSEN, 3. SEMESTER, RELIGIONSSTUDIER, SDU	28
DEN KRISTNE KROP	30
SPISESEDDEL TIL ROTHSTEINS NYE BOGUDGIVELSE	30
MIKAEL ROTHSTEIN, LEKTOR, RELIGIONSSTUDIER, SDU	30
FEATURE:	32
RELIGION – NU MED HORN	32
FORTID, NUTID – HORN SÆLGER ALTID!	32
MARKETING ANNO 800FVT.	32
RASMUS HAGEMANN PEDERSEN, 7. SEMESTER, RELIGIONSSTUDIER, SDU	32
AUGUSTUS’ APOTEOSE – ELLER BARE EN GOD MONSTERHISTORIE?	38
TINE LUNDSGAARD CHRISTENSEN, KANDIDATSTUDERENDE, RELIGIONSSTUDIER, SDU	38
INTERVIEWS	42
10 SPØRGSMAÅL TIL UNDERVISEREN: MIKAEL AKTOR	44
SAMTALE OM SIDEFAG: AT LÆSE SIDEFAG PÅ ET ANDET UNIVERSITET	50
SIMONE STORM, KANDIDATSTUDERENDE I RELIGIONSSTUDIER, SDU	50
OPGAVER	56
RELIGIØSE OG SPIRITUELLE ASPEKTER I POPULÆRMUSIK	58
BACHELORPROJEKT	58
ANJA TAIMI JENSEN, KANDIDATSTUDERENDE, RELIGIONSSTUDIER, SDU	58
SATIRESEKTIONEN	84
DET-VAR-VIST-IKKE-ET-ÆBLE-I-EDENS-HAVE-MEN-MYTEN-LEVER-FORTSAT-BLADET	86

BEGIVENHEDER

Redaktionen

På de kommende sider vil du blive oplyst om forskellige spændende emner, men inden du når til denne vigtige viden, vil vi give dig en kort opridsning af, hvad der egentlig sker på Religionsstudier på SDU i disse dage.

Kommende såvel som forhenværende begivenheder.

Studienævnsvalg

Hvert år er der valg til SDUs studienævn, og hvert andet år er der stort valg, hvor der også er valg til institutråd, akademisk råd, universitetsrådet og SDU's bestyrelse. På SDU er vi demokratiske, og sørger derfor for, at alle kan blive hørt i de forskellige instanser, gennem deres repræsentant - det kan vi godt li'! I år lå valget d. 27. og 28. november, hvilket betyder, at redaktionen endnu ikke er bekendt med valgets endelige resultater. Vi ved dog allerede lidt, som vi deler her. Vi går systematisk til værks, og starter med det, der er jer nærmest, og bevæger os stille og roligt op gennem systemet og giver samtidig lidt baggrundsinfo, så I kan få indblik i hvordan tingene egentlig fungerer på SDU.

I vores eget **studienævn**, er der i år fredsvalg. Det betyder, at der er tre kandidater, og eftersom vi i nævnet har plads til tre studenterrepræsentanter, er alle tre valgt ind. Vi på redaktionen har fuld tiltro til, at de tre kan repræsentere alle os studerende, og være med til at forme vores elskede studie.

Alle studier hører til et **institut**, og religionsstudier hører til Historie Instituttet (IH), hvor Historie (surprise), Mellemøststudier, Amerikanske studier, Oldtidskundskab og Marinarkæologi også hører hjemme. I institutrådet er der ligeledes plads til tre studenterrepræsentanter, men her kan de tre være fra alle de studier der hører til instituttet. Alle der hører til et af disse, kan derfor også stemme her. I perioden 2016-2018 har vi været

så heldige at besidde to af pladserne - det betyder, at vi har haft en stemme mere, når der skal træffes beslutninger, og det er jo meget rart i disse sparetider. I år stiller René Mathiesen (1. semester på kandidaten og forresten også en del af denne redaktion) op. Han har allerede siddet med til et par møder, og vi har ingen tvivl om, at han vil gøre et fantastisk stykke arbejde, såfremt han bliver valgt ind.

Som I, forhåbentlig, ved, er vi humanister. Det betyder, at vi hører til det humanistiske **fakultet**. Universitet er inddelt i fem fakulteter.

Teknisk fakultet (Tek - det er hovedsageligt ingeniører af forskellig slags. De ynder at holde til i den hullede bygning, i ved, den der ligner en schweizerost.

Naturvidenskabeligt fakultet (NAT - det er biologer, matematikere, fysikere mm.. De opholder sig ofte i deres laboratorier, hvor de forsøger at finde svar på, hvor vi alle kommer fra, og hvor vi skal hen (det lyder bekendt...).

Sundhedsvidenskabeligt fakultet (SUND - det her er en lidt sjov blanding, det er overordnet set medicinere, idrætsstuderende, kiropraktorer og psykologer. Nogle af dem kan findes på atletikbanen eller ses i kantinen iført idrætstøj, andre ser I næppe, for de har travlt med at lære, hvordan man fikser folk).

Samfundsvidenskabeligt fakultet (SAMF - da SDU stadig hed Odense Universitet, hørte de samfundsvidenskabelige fag faktisk ind under humaniora. Det gør de ikke længere, fordi vi tilsammen har ret mange forskellige studier, og det gør administration besværlig. På SAMF finder man studier som Jura, Statskundskab, Journalistik, og så en hel masse studier der indeholder ordet "business").

I år har ingen fra religionsstudier ønsket at stille op til akademisk råd. Det betyder dog ikke, at vi ikke bliver godt repræsenteret. Der er nemlig hele fem stærke kandidater til de tre pladser.

Universitetsrådet har tre studenterrepræsentanter, og i år er der hele seks kandidater til disse pladser, hvoraf tre af dem er fra studier på HUM. Dette råds opgave er, at rådgive universitetsledelsen om de fysiske rammer for ansatte såvel som studerende.

I SDU's bestyrelse har vi, de studerende, to pladser, og I år er der fire

Axis Mundi 2018 (2)

kandidater til disse pladser. Her varetager man universitets interesser som uddannelses- og forskningsinstitution, og bidrager til fastlæggelse af strategiske retningslinjer for universitetet.

Foruden de reelle pladser, er der også suppleanter til både råd og nævn. Det betyder, at skulle en studerende tage et semester i udlandet eller på anden vis være forhindret i at deltage, kan suppleanten tage over, og således sikre at vi fortsat bliver repræsenteret. Der er i alt 45 studienævn, og 4 akademiske råd - alt i alt er der altså mere end 170 studerende der bliver valgt ind.

Vi ønsker alle valgte held og lykke!

Religio

Religio har som i forrige semestre afholdt fire arrangementer. Første foredrag var ved Hans Jørgen Lundager Jensen, der fortalte om *Israelitisk religion før gammeltestamentlig religion*. Her var et flot fremmøde, og der var også tid til at få signeret bøger. Andet foredrag var ved Rune Hjarnø Rasmussen fra Uppsala Universitet. Han talte over titlen *At bygge sine guder: Socialkonstruktivisme i afro-atlantisk religion*. Rasmussen fortalte energisk om sit feltarbejde i Brasilien, hvor han undersøgte candomblékult. Tredje foredrag var ved Jørn Borup, der talte om *Transkulturel spiritualitet i Øst og Vest*. Vi var en sluttet flok, så der var tid til diskussion af Borups begreb *smoothienization*. Fjerde arrangement er ved udgivelsen af dette nummer af Axis Mundi endnu ikke afholdt – så redaktionen opfordrer til at deltage! Den 12. december afholder Religio Kandidatpræsentation, hvor de nyudklækkede religionshistorikere præsenterer deres speciale. Begivenheden kan findes på Facebook, men der vil også blive sendt en invitation ud via mail.

Studietur

Studieturen er planlagt til 31.marts til 13. april 2020, og rejsen går til Salvador i Brasiliens Bahía-region. Hvis man er interesseret i at deltage i studieturen til Brasilien, eller blot vil høre lidt mere, kan man kontakte Mikael Aktor. Der er sendt referat ud per mail fra første informationsmøde.

Spræng Rammerne!

Sagt af en deltagende til begivenheden: "Spræng rammerne var både underholdende og berigende. At det var studerende til studerende, var med til at give en mere ligestillede atmosfære, det var hyggeligt. Jeg vil i hvert fald tage med hvis det afholdes igen. Én ting som jeg dog savnede var flere religionsstuderende. Vi var meget i undertal i forhold til filosofferne, men om arrangementet har jeg kun ros" (Rasmus Kirkebæk-Jensen).

RELIGION PÅ NATIONAL MUSEET

*Anna Kathrine Augustinus Hansson, 1. semester, Religionsstudier, SDU, og Stine Søndergaard, 9.
semester, Religionsstudier, SDU*

Tag fat i dine medstuderende og kom med på en spændende og religionsfaglig museumstur
torsdag den 13. december!

Praktisk info:

- Vi mødes kl. 12.00 på Nationalmuseet: Ny Vestergade 10
- Udforskning i udstillingerne "Danmarks oldtid" og "Danmarks Middelalder og Renæssance" som blandt andet rummer Solvognen, Egtvedpigen, Guldhornene og selvfølgelig en masse spændende kristendom i Danmark i gamle dage.
- Kl. 15.00 bevæger vi os over i museets etnografiske samling med Mikael Rothstein som vil fortælle om sydamerikanske indianere.
- Slut ca. kl. 17.00 (måske før)
- Fællesspisning på Halifax (for egen regning)

Tilmelding:

Der er max plads til 30 studerende – så I skal tilmelde jer ved at skrive en besked til Stine Søndergaard: stjak14@student.sdu.dk eller på 28869615.

- Skriv navn, semester og om du vil være med til fællesspisning
- Tilmelding skal senest ske mandag d. 10. december
- Betaling: INGEN – DET ER GRATIS! Man skal dog selv sørge for transport til og fra København.

Vi håber, I vil være med til en faglig og social dag på tværs af årgangene.

De bedste hilsner

Anna Kathrine Augustinus Hansson og Stine Søndergaard

Måske vi kunne starte en ny tradition?

Der er en masse spændende og fagligt relevante steder at besøge som religionsstuderende rundt om i Danmark. Foruden et utal af kirker er der templer, synagoger, moskeer og en masse museer.

Selvom der er så meget spændende at besøge, får vi sjældent gjort det. – Det skal vi have lavet om på! Så vi håber, at mange har lyst til at deltage i en spændende tur på National Museet, hvor der skulle være lidt for en hver religionssmag, og hvor vi med hjælp fra Mikael Rothstein er sikre på at gå derfra med lidt ny religionsfaglig viden.

Hvad enten man kun lige har fået fodfæste eller er en veletableret religionsstuderende på SDU er alle selvfølgelig velkomne.

Vi håber, I vil med!

ARTIKLER

RELIGIONERNE FALD

Martin Djørby Knudsen, 5. semester, Religionsstudier, SDU

Professor Joel Robbins (1961), en amerikansk antropolog, er kendt for at være interesseret i kritiske og sociologiske tilgange til religion. Robbins er en af de få forskere, som har beskæftiget sig med, hvordan religioner forsvinder, og det danner baggrund for hans artikel *How Do Religions End? Theorizing Religious Traditions from the Point of View of How They Disappear* (Robbins, 2014). Robbins skriver i sin artikel, at der, i den sociologiske tilgang til studiet af religion, længe har været stort fokus på, hvordan de religiøse grupper opretholder deres traditioner og viderefører deres religion fra generation til generation. Hvorimod der har været mindre fokus på religiøse grupper, der mister grebet om deres medlemmer og langsomt forsvinder. Robbins undersøger, hvordan kristendommen langsomt har overtaget og skubbet det, som Robbins betegner som de indfødtes folk religion, til siden, her mener han Urapminerne. Dette gør han på baggrund af sit omfattende feltarbejde "The Urapmin ... living in the West Sepik Province of Papua New Guinea"

“Det specielle for urapminerne er, at de ikke bare optog små dele af kristendommen, men de tog alt, hvad kristendommen indebærer, til sig og ændrede hele samfundet

Martin Djørby Knudsen

(Robbins, 2014, s. 4). Robbins giver et billede af, hvordan urapminernes oprindelige religion gennem tre udviklingstrin forsvandt, og hvordan kristendommen fik ændret på det fundamentale liv hos urapminerne. I 1940'erne kom der australske

kristne missionærer til Papua Ny Guinea, og i 1950 sendte urapminerne mange af deres unge afsted i lære hos de kristne missionærer, hvilket ofte resulterede i, at de unge konverterede og vendte tilbage for at prædike det kristne budskab. Dette medførte, at flere og flere urapminere konverterede til kristendommen (ibid. s. 5). Det har resulteret i, at urapminerne den dag i dag omtaler forfædrenes religion som deres oprindelige religion, og

at de alle er konverteret til kristendommen (ibid. s. 5). Det specielle for urapminerne er, at de ikke bare optog små dele af kristendommen, men de tog alt, hvad kristendommen indebærer, til sig og ændrede hele samfundet (ibid. s. 6). De unge mænd, som gik på kristne missionærskoler, nægtede ofte at tage del i de sidste dele af deres indvielsesritualer. Grunden var oftest, at Gud ville blive rasende på dem, hvis de gennemførte forfædrenes indvielsesritualer (ibid. s. 6f). En anden faktor var, at mange fra urapminerne var begyndt at flytte længere væk for at arbejde på plantager, hvilket lagde pres på deres religion, da mange af ritualerne krævede, at de tidligere indviede var tilstede ved nye indvielser (ibid. s. 7). Forfædrenes religion fik stor modstand, da to ledere af urapminerne konverterede til kristendommen, og de begyndte at fjerne ritualgenstande fra de oprindelige helligsteder, og de i indførte love, der besværliggjorde udførelsen af den oprindelige religion (ibid. s. 8). Urapminernes oprindelige religions fald kan derved tilskrives tre årsager:

1. Det voksende besvær ved at udføre og *derived* opretholde ritualer
2. Afskaffelsen af ritualgenstande
3. Erstatning af den oprindelige rituelle tankegang, samt udførelsen.

Flying Spaghetti Monster Church

Da Kansas i 2005 ændrede deres uddannelseslovgivning og besluttede at intelligent design skulle være en lige så stor del af naturfagene som evolutions-teorien, skrev den nyuddannede videnskabsmand Bobby Henderson et brev til Kansas uddannelsesministerium, hvor han argumenterede for, at hvis intelligent design skulle være en del af videnskabsundervisningen, var man nødsaget til at undervise om Flying Spaghetti Monster (FSM), og at dette skulle være en lige så stor del af undervisningen som evolutionsteorien og intelligent design (Henderson, 2005). I brevet beskriver Henderson sin bekymring for, at der skal undervises i intelligent design. Ifølge Henderson var pirater, de første tilhængere af FSM og betegner dem som Pastafarians. Han tilføjer, at den globale opvarmning skyldes det faldende antal af pirater, som han opstiller i en graf, hvor det ses, at varmen er steget i

“Hvis man er usikker på om FSMC er noget for en selv, så tilbyder FSMC en God back guarentee, hvor man kan prøve FSMC i 30 dage, er man ikke tilfreds, vil ens gamle Gud med stor sandsynlighed tage en tilbage igen

Martin Djørby Knudsen

takt med at antallet af pirater er faldet (Henderson, 2005). Da Henderson ikke modtog svar på sit brev, valgte han i stedet at lægge det offentligt ud på nettet, hvor det modtog stor opmærksomhed. I en animeret video, som ligger på FSMC's hjemmeside (About, 2018), får man en forklaring på, hvad FSMC står for. Videoen viser, at spørgsmål som "Hvorfor er jeg her?", "Er jeg en god person?", "Hvad sker der når man dør" og "Hvad er meningen med det hele alligevel?", er en del af de spørgsmål, som vi ofte stiller os selv. Videoen fortæller, at videnskaben ikke kan give svar på disse spørgsmål, samt at religioner hævder, at de allerede har svaret. Videoen viser, at der heldigvis er en løsning, og det er FSM, fordi det er en kombination af både videnskab og religion. Hvis man er usikker på, om FSMC er noget for en selv, så tilbyder FSMC en God back guarentee, hvor man kan prøve FSMC i 30 dage, er man ikke tilfreds, vil ens gamle Gud med stor sandsynlighed tage en tilbage igen (Tillman, 2011).

Når det handler om at tænke innovativt, er der ingen tvivl om, at FSMC kommer med nogle ting og ideer, som andre religioner tidligere har bandlyst eller set ned på. Dette indebærer blandt andet, at alle kan blive medlem, uanset hvem man er og hvilken baggrund man kommer fra. Ligeså er deres God back guarentee også nytænkende.

Gud

For Pastafarians er guden The Flying Spaghetti Monster (FSM). Ifølge dem består han af to stænger med øjne på, to store kødboller og et væld af nudler som krop (Tillman, 2011). På trods af videnskabelige beviser, der tyder på, at verden er flere millioner år gammel, har FSM ifølge FSMC skabt verden for få tusinde år siden. Videnskabelige beviser undermineres af FSMC ud fra troen på, at FSM ændrer de videnskabelige resultater (About,

2018) Dertil er det FSM, som opretholder tyngdekraften i universet, og det er ham, der inspirerede opfindelsen af roterende havesprinklere (About, 2018).

Himlen

Et af de spørgsmål, som FSMC skriver om, er, at mange mennesker gerne vil vide, hvad der sker, når vi dør, og ifølge dem er der ingen, der i virkeligheden ved det, men de har fået fortalt, at man kommer i en himmel, hvor der er en øl-vulkan, og at himlen er fyldt med stripperfabrikker (About, 2018).

Livsstil

Hvis man ønsker at være medlem af FSMC, er det eneste, man skal gøre at bestille et trykt certifikat, som koster 25 dollars (Certificates of Ordination, 2018). Dog skriver FMSC, at hvis man er interesseret i, hvad de står for, så er man velkommen til at betragte sig selv som et medlem (About, 2018). Dertil tilføjer de, at alle er velkomne, uanset hvem man er. (About, 2018). FSMC har ingen specifikke leveregler, men de foreslår, at man kan tage pirattøj på for at mindes de oprindelige pastafarians, og at man kan tage en si eller lignende på hovedet for at vise, at man er medlem af FSMC (About, 2018).

Udførelse og opretholdelse af ritualer

Ifølge Robbins er det essentielt for en religion at kunne bevare de religiøse ritualer (Robbins, 2014, s. 7). FSMC fokuserer på den online del og sætter ingen krav til sine medlemmers specifikke ritualer (About, 2018). FSMC ville ikke uddø grundet manglende mulighed for udførelse og opretholdelse af ritualer, da disse ikke er afgørende for bevarelsen af religionen.

Afskaffelsen af ritualgenstande

Ifølge Robbins spiller rituelle genstande en helt central rolle i en religion (Robbins, 2014, s. 8). For FSMC kan udklædning som pirat og en si som hovedbeklædning betegnes som

Axis Mundi 2018 (2)

rituelle genstande. De ønsker selv at få tilladelse til at bære disse genstande på fx billeder af kørekort og på arbejdet. Nogle af medlemmerne har sågar fået lov til dette (About, 2018). Hvis det blev forbudt at bære si eller pirat kostume, ville det uden tvivl påvirke religionen, fordi det er noget, der har en betydning for FSMC fx kan man læse på deres hjemmeside, at de går meget op i, og der er mange artikler omkring dette på hjemmesiden (FSMC, 2018).

Erstatning af den oprindelige rituelle tankegang, samt udførelsen

Ifølge Robbins teori er ændringer i det oprindelige rituelle fundament en af de essentielle faktorer, der kan påvirke, om en religion kan bevare sit medlemsantal (Robbins, 2014, s. 7f). Ændrer FSMC i deres oprindelige tanker og mærkesager, er dette noget der højst sandsynligt ville påvirke religionen. Hvis de fx gør det forbudt for homoseksuelle at blive medlemmer, ville det ændre den frie tilgang som FSMC har til dette, hvilket med stor sandsynlighed ville føre til medlemstab. I en nærmere analyse kunne man undersøge, hvor stor betydning de rituelle aspekter har for FSMC for derved mere præcist at kunne undersøge, hvilken indvirkning de forskellige punkter i Robbins teori ville have for FSMC.

Robbins' tre punkter, der vedrører en religions fald, kan påvise nogle af de konsekvenser, som det ville have for FSMC at miste deres religiøse genstande og udfoldelsesmuligheder. Ovenstående er et eksempel, som viser, hvad der kunne gøre, at FSMC mistede sine medlemmer og ikke kunne opretholde eller udvikle sin status som religiøs organisation.

Bibliografi

(2018). Hentet fra HateMail: <https://www.venganza.org/category/hate-mail/>

About. (2018). Hentet fra Venganza: <https://www.venganza.org/about>

Bauer, P. (2018). Encyclopedia britannica. Hentet fra <https://www.britannica.com/topic/Flying-SpaghettiMonster#accordion-article-history>

Cas Oslo. (2018). Hentet fra <https://cas.oslo.no/research-groups/the-demise-of-religions-article2082-827.html>

Certificates of Ordination. (2018). Hentet fra <https://www.venganza.org/ordination/>

FSMC. (2018). Hentet fra Venganza: <https://www.venganza.org/>

Henderson, B. (2005). Venganza. Hentet fra <https://www.venganza.org/about/open-letter/>

Robbins, J. (September 2014). How Do Religions End? The Cambridge Journal of Anthropology, s. 2-15.

Tillman, M. (2011). Vimeo. Hentet fra <https://vimeo.com/31543194>

RETORISK FJENDEBILLEDE- KONSTRUKTION UNDER MARY I

Trine Fredberg Jørgensen, Kandidatstuderende, Religionsstudier, SDU

Udgangspunktet for følgende artikel er en opgave som jeg skrev i forbindelse med en eksamen på sidefag i engelsk, hvor jeg undersøgte hvordan Mary I retorisk konstruerede og også anvendte kættere som religiøse fjendebilleder. Jeg undersøgte desuden hvordan dette muliggjorde konstruktionen af en fælles identitet for det engelske folk, der stod i kontrast til kætteren og sikrede en følelse af fællesskab for majoriteten af befolkningen.

Marys tronbestigelse i 1553 efter hendes bror Edward VI's død resulterede i et forsøg på at genetablere den katolske kirke i England (ODNB, 5:9). Edward VI's død blev opfattet som en straf for det svage kirkelige lederskab under hans herredømme, og katolske polemikere udnyttede muligheden for at tolke Marys tronbestigelse som Guds vilje og italesætte hende som Guds redskab mod de reformatoriske protestanter (Loades, 1991:98-9). Marys tilbagevenden til katolicisme blev ledet af Kardinal Reginald Pole, hvis strategi i genetableringen var baseret på uddannelse af de kirkelige ledere, grundet den indflydelse de kunne udøve på lægfolket (ODNB:16). Pole mente nemlig, at de religiøse problemer i England skyldtes, at gejstligheden havde ladet kætteri blomstre ud af uvidenhed (Haigh, 1993:225). En anden del af strategien for genetableringen af den katolske kirke i England, var forfølgelse af kættere og Marys regering konstruerede et religiøst fjendebillede af den protestantiske 'anden' og gjorde brug af dette fjendebillede i genetableringen. I konstruktionen af et religiøst fjendebillede produceres identitet for både grupperingerne 'dem' og 'os', der i dette tilfælde udgøres af henholdsvis katolikker og protestanter, og det virker potentielt styrkende på fællesskabet internt i grupperingerne (Rasmussen, 2013:2, 5, 7).

“ I konstruktionen af et religiøst fjendebillede produceres identitet for både grupperingerne 'dem' og 'os', der i dette tilfælde udgøres af henholdsvis katolikker og protestanter, og det virker potentielt styrkende på fællesskabet internt i grupperingerne

Trine Fredberg Jørgensen

Religion spillede altså en politisk rolle i genetableringen da den indfasede et fælles fjendebillede og desuden en fælles katolsk identitet for det engelske folk. Desuden opfattede Mary kætteri som synonymt med forræderi, hvorfor dette også var en politisk forbrydelse (Loades, 1991:109). Konstruktionen af den protestantiske 'anden' foregik både gennem fysisk forfølgelse, men også gennem retorisk identitetskonstruktion og forfølgelse af kættere.

Begrebet kætter har bidraget til konstruktionen

af en kristen selvforståelse ved at fremstille forskellige grupperinger som ortodokse og andre grupperinger som outsiders internt i gruppens selvforståelse. Det helt essentielle i debatten mellem kættere og ortodokse er grænsesætning for den kristne tradition (Robinson, 2005:3925).

Den retoriske forfølgelse af de protestantiske kættere kommer blandt andet til udtryk i de officielle polemiske tekster produceret af Marys regering, af hvilke jeg har undersøgt to prædikener holdt af henholdsvis Roger Edgeworth og Thomas Watson der begge var vigtige katolske intellektuelle og gejstlige under Marys regering og desuden to royale bekendtgørelser udstedt af Mary. Pole og Mary forsøgte at rekonstruere den katolske selvforståelse gennem prædikener og instruktionsbøger i højere grad end at argumentere imod protestantiske principper (Haigh, 1993:216). De kilder, jeg har undersøgt, forsøger ydermere at konstruere en særlig fælles identitet for kættere ved at tillægge dem en særlig opførsel og særlige normer. Inkonsistens, innovation og "newness" var stærkt brugte troper i katolske polemiske tekster om den protestantiske religion (Duffy, 2009:75). Edgeworth kritiserer kætterne eksplicit for disse karaktertræk: "And this is the very property of heresies: they be ever unsteadfast and not agreeing among themselves..." (Shagan, 2016:368:14-17). Mennesker, der konverterer til Gud, vil ikke opleve denne "...waving and

Axis Mundi 2018 (2)

inconstancy in opinions...” (Ibid:369:3). Igen er det muligt at erfare, hvordan kritikken af de protestantiske kættere også bidrog til at karakterisere katolikken. Mary kritiserer også den innovation, som ifølge hendes regering karakteriserede den protestantiske religion: “...evilddisposed persons which takes upon them without sufficient authority to preach and to interpret the word of God after their own brain...” (Hughes et al., 2016:390:24-26). I overensstemmelse med dette forbyder hun sine undersåtter selv at tolke bibelen: “...that none of them presume from henceforth to preach [...] to interpret or teach any Scriptures or any manner points of doctrine concerning religion...” (Ibid:390:34-38).

I kilderne angives djæveln og svagt troende der kan fristes, som årsagen til kætteri: “Thus the devil goeth about [...] And over some of them he doeth prevail, perverting them and bringing them to sin (Shagan, 2016:366:20-21). I kontrast til disse svagttroende mennesker, som djæveln kan mislede, beskrives mennesker som “...stand strongly in the fast faith in which they have been instructed by true faithful people, and by true preachers.” (Ibid:367:34-35). Katolikkerne konstrueres retorisk som oprigtige og stærke i troen – en selvopfattelse der står i kontrast til den identitet de tillægger de protestantiske kættere. Således anvender Marys regering retorik til at konstruere en katolsk fælles identitet i lige så høj grad som retorik blev anvendt til at konstruere en fælles identitet for kættere.

Uvidende mennesker versus kættere

Pole og Mary insisterede på, at en kompetent gejstlig var til stede for at prædike ved henrettelser af kættere med det formål at forhindre kætterne i at skade de uvidende. De uvidende kunne nemlig opfatte kætternes død som udtryk for deres stærke religiøse overbevisning og ved denne stærke overbevisning blive vildledt til kætteri (Duffy, 2009:20). Dette tiltag vidner om en national kampagne på trods af, at afstraffelsen af kættere blev lokalt udført. Det vidner desuden om i hvor høj grad Mary og Pole tilskrev retorik vigtighed, idet de begge mente, at ord havde magten til at skade og forblinde uvidende mennesker. Der laves i kilderne en meget interessant distinktion mellem, hvad de opfattede

som 'kættere' og hvad de opfattede som 'uvidende mennesker'. Et gennemgående tema i de undersøgte kilder omhandler netop onde personer, der søger at underminere kirken, ikke på grund af en oprigtig omend fejlagtig religiøsitet, men på grund af deres onde natur. I en prædiken fremstilles disse onde mennesker som "...laboring night and day with all wit and will to destroy the faith of Christ..." (Shagan, 2016:351:9-10). Og desuden beskyldes de for at angribe nadveren "without cause or any good ground why they should have done so [assault the communion] but that they knew sin should decay if that were used." (Ibid:351:20-352:1-2). Kættere nævnes netop som personer af ond natur, der spreder falske rygter og rapporteringer, (Hughes et al., 1964:389) og desuden beskyldes de for at foregive, at ville opretholde kirken, på trods af, at de er fjender af denne (ibid:361) med det formål at tilegne sig land og ejendele (Shagan, 2016:365). Herved tillægges protestanters religiøsitet ingen oprigtighed i kilderne. En prædiken holdt af Watson beskriver netop, hvordan folk bedrager sig selv med vilje, hvorfor deres kætteri ikke kan tillægges ignorance, men nærmere deres onde natur.

Mary omtaler kættere som dem der "by learning would seem to deceive the simple" (Loades, 1991:271:23-24). Herved skelner hun tydeligt mellem uvidende mennesker, der ledes på afveje og de ondsindede kættere, der leder dem på afveje. Også Watson laver denne skelnen, idet han anklager kættere for at bringe "...the mass in hatred with the simple people that cannot tell nor judge what it is..." (Shagan, 2016:360:27-28). Både Watson og Edgeworth nævner desuden djævelen i deres prædikener: "...to search whom he [Satan] may deceive and bring into his snares." (Ibid:365:29-30) and "... the devil, now fawning like a serpent, transforming himself into an angel of light to entrap & seduce the simple and unaware..." (Ibid:351:5-6). Således fremstilles djævelen ligesom kættere, som en der lokker uvidende mennesker til kætteri.

Det er ikke eksplicit i kilderne, hvilken funktion distinktionen mellem de onde mennesker og uvidende mennesker opfylder. Mit gæt er, at det var en måde for regeringen, at sikre majoriteten af folkets støtte idet distinktionen resulterer i, at en langt mindre del af befolkningen udgør Marys fjender. Det giver desuden mening i forhold til den styrkende

effekt på fællesskabsfølelsen blandt folket at fremstille kætterne som en separat gruppe fra majoriteten af folket. Ydermere leverer distinktionen en syndebug for de mennesker, der ønskede at konvertere til katolicisme, da de kunne fralægge sig al ansvar for deres tidligere kætteri.

Frihed, fortolkning og kættere

Frihed var også et gennemgående tema i katolsk propaganda, der hævdede at frihed og ulydighed mod kirken var et direkte resultat af kætteri, og desuden at det ikke behagede Gud (Loades, 1991:377). Edgeworth udtaler sig om dette emne i en prædiken: "...there came among you a great multitude of pleasant preachers preaching liberty, and so pleasures following of such lewd liberty, how soon you have been overthrown and turned another way..." (Shagan, 2016:367:16-19). Dem der prædikede frihed var protestanterne, som ifølge katolikkerne satte deres lid til dem selv hellere end Kristus og hans kirke. Watson berører også dette emne i en prædiken: "...the very Scripture indeed is not the bare letter as it lieth to be taken of every man, but the true sense as it is delivered by the universal consent of Christ's church." (Ibid:353:20-21). Med andre ord: kun den katolske kirke kunne tolke Bibelen i overensstemmelse med Guds vilje: "we have followed the tradition of the universal church [...] that we be not carried away with every wind of false doctrine." (Ibid:356:2-5). Protestanter tolker derimod selv og leder uvidende mennesker på afveje med deres falske doktriner. Denne tillid til deres egne fortolkninger er netop det, der gør protestanterne til kættere: "If I should leave it, I should forsake Christ and be an heretic, not following that form of doctrine I received of my fathers [...] but choosing myself [...] being so condemned by mine own conscience & judgment (Ibid:353:9-12).

Religion spillede således en politisk rolle i løbet af Marys regering i og med hendes forsøg på at genindføre katolicismen i England. Den retoriske konstruktion og anvendelse af kættere som religiøst fjendebillede tillod konstruktionen af en fælles identitet for det engelske folk, der kontrasterede den identitet der samtidig blev konstrueret og tillagt

kættere. Et vigtigt element i genetableringen var, som vist, den retoriske forfølgelse af kættere og kilderne vidner om tre centrale temaer i katolsk propaganda. Det første tema omhandler konstruktionen af kættere som anderledes fra katolikker. Kættere fremstilles som onde personer der søger at underminere kirken, mens katolikkerne fremstilles som stærke og oprigtige i deres tro. Det andet tema omhandler distinktionen mellem kættere og uvidende mennesker der bliver ført på afveje, hvorved kætterne portrætteres som en minoritet og fællesskabsfølelsen blandt resten af befolkningen styrkes. Det tredje tema omhandler den frihed protestanter tog sig i fortolkningen af bibelen, snarere end at holde sig til kirken som autoritet, hvorved de stolede på deres egen samvittighed i stedet for Kristus. Afsluttende tør jeg på baggrund af det ovenstående påstå at der foregik en retoriske konstruktion og forfølgelse af kættere, der i høj grad bidrog til konstruktionen af katolikkers identitet internt i gruppen.

Litteraturliste

Ethan H. Shagan and Debora Shuger, *Religion in Tudor England : An Anthology of Primary Sources*, Baylor University Press, 2016

Tudor royal proclamations: Vol. 2. The Later Tudors, 1553-1587, Ed. Paul L. Hughes and James F. Larkin, Yale University Press: New Haven & London, 1964

Christopher Haigh, *English Reformations : Religion, Politics, and Society under the Tudors*, Clarendon Press, Oxford, 1993

David M. Loades, *The Reign of Mary Tudor : politics, government and religion in England 1553-1558*, Longman Inc., New York, 1991

Eamon Duffy, *Fires of Faith : Catholic England under Mary Tudor*, Yale University Press, 2009

Oxford Dictionary of National Biographies, Mary I (1516–1558), queen of England and Ireland,

<http://www.oxforddnb.com/view/10.1093/ref:odnb/9780198614128.001.0001/odnb9780198614128-e-1012594?rskey=4nk2hP&result=1>

Axis Mundi 2018 (2)

Susanne W. Rasmussen, *Religion and Identity in Europe : The Makings of Religious Enemies in Antiquity and Today*, 2013

FAGRÅDSLOKALET: DE AFSPOREDE SAMTALERS ARENA

Rasmus Kirkebæk-Jensen, 3. semester, Religionsstudier, SDU

Klukkene, dryppende, duftende. Kaffemaskinen hviler aldrig. Når spanden er tømt, sættes straks en ny spand over. Der er kolde øl og sodavand til salg. Disse er goder der hyppigt benyttes af de mange studerende der dagligt har deres gang i fagrådslokalet for religion og filosofi.

“*Lokalet har et afslappet studiemiljø, hvor der ofte opstår meget diverse samtaler og diskussioner.*”

Lokalet er åbent 24/7 hver eneste dag og benyttes også 24/7 af de studerende. Selv midt i ferierne og selv midt om natten kan man møde andre studerende der sider og læser. Men det der virkelig adskiller fagrådslokalet fra andre læsesale på SDU,

er den atmosfære der lever i lokalet. Foruden at være et arbejdsområde fungerer lokalet samtidig som et hyggeligt forsamlingssted for de studerende, der er endda dem man kan kalde fast inventar eller lokalbefolkning. Lokalet har et afslappet studiemiljø, hvor der ofte opstår meget spontane samtaler og diskussioner. Fagrådslokalet er med andre ord "de afsporede samtalers arena". Samtalerne går lige fra fagrelevante emner til de mere obskure emner som politik, reality-tv samt afblegning af diverse kropsdele får hurtigt tiden og latteren til at gå.

Lokalet fungerer samtidig som et socialt mødested for de studerende, hvor forskellige ikke-studierelaterede arrangementer opstilles af de studerende selv. Nogle af disse arrangementer er filmaftenen, der sker 1-2 gange per semester. En begivenhed, hvor lokalet tager form af en biograf med filmlærred og projekter. Folk klemmer sig sammen i sofa og på stole, der drikkes øl og spises popcorn. Det sker dog at der diskuteres en smule over

“*Selv midt i ferierne og
selv midt om natten
kan man møde andre
studerende der sidder
og læser*

Rasmus Kirkebæk-Jensen

filmvalg, men der kan sagtens nås et par film i løbet af aftenen. Den sidste torsdag i hver måned står den på brætspilscafé, hvor der bestilles pizza til Uni. Stemningen er høj og folk sidder omkring bordene med kaffe, kage, øl og snacks og spiller mange forskellige brætspil.

Omkring december er der også en klippe-klistre-dag, hvor folk sidder sammen med ler, farvet papir og limstifter og laver julepynt og mærkværdige skulpturer af ler. Lokalet samt dets faste befolkning byder altid nye folk indenfor i lokalet. Der er altid plads i sofaen til en afsporet samtale, så kom hid og glad, drik en øl, drik noget kaffe.

DEN KRISTNE KROP SPISESEDDEL TIL ROTHSTEINS NYE BOGUDGIVELSE

Mikael Rothstein, Lektor, Religionsstudier, SDU

I Danmark er kristendom blevet til et spørgsmål om etik, "det gode liv" og det nationale – eller ligefrem nationalistiske. Det giver sig selv, at kristendom også er mange andre ting, og at den moderne protestantismes teologi ikke just er repræsentativ i de kristne religioners verden. Men hvor ofte hører vi egentlig om kristen kannibalisme, kulten for Jesus' forhud, de ikonografiske meditationer over Jesus' frisure eller Jesus som sektleder, og hvem har overvejet, at den spisende krop er centrum for den kosmiske kamp mellem kaos- og kosmosmagterne?

Mikael Rothstein har netop udgivet bogen *Den kristne krop*. Fem essays om kød og blod, hud og hår (368 sider, U Press, København 2018), hvor disse emner netop tages op. Kristendom på religionshistorisk! Det er sjældent, at der udkommer religionshistoriske bøger om kristendom, men her er altså én.

Medlemmer af Religionshistorisk Forening kan købe bogen til kr. 200 med den normale pris på kr. 275. Kontakt venligst foreningen. Bogen kan også købes i boghandlen på SDU.

DEN KRISTNE KROP

Der er masser af kød og blod, hud og hår i kristen kult og myte. Men i Danmark er kristendom blevet til et spørgsmål om etik. Alt er kommet til at dreje sig om det gode og det indre, mens det sanselige og det kropslige er blevet skubbet i baggrunden. Denne bogs essays handler om kristendom. Men på en helt anden måde.

FEATURE: RELIGION – NU MED HORN

FORTID, NUTID – HORN SÆLGER ALTID!

MARKETING ANNO 800FVT.

Rasmus Hagemann Pedersen, 7. semester, Religionsstudier, SDU

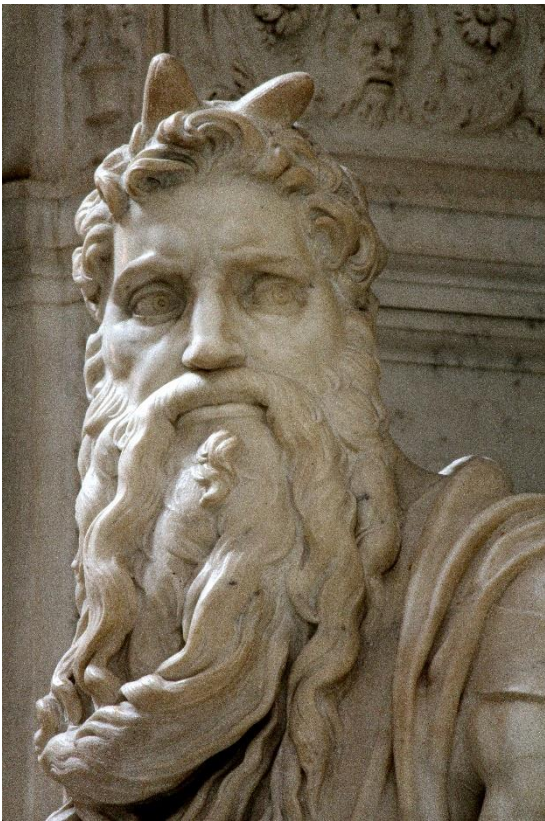
Forestil dig, at du har fået en vildt god idé. Du er overbevist om, at alle vil have stor glæde af denne nye idé og at du vil kunne revolutionere verden. Du bruger lang tid på at udvikle den, forsømmer din familie og dit arbejde. Du booker en rejse til en storby, hvor en indflydelsesrig salgschef har sagt ja til et møde med dig. Forestil dig så, at han ser på din

“ *Måske havde man en fætter, som havde snakket med en gedehyrde, som havde hørt om en sjov mand i en sribet kjortel, der havde snakket om en ny kraftfuld guddom.*

Rasmus Hagemann Pedersen

idé i ca. 3 sekunder før han bryder ud i latter og river dit papir i 10.000 stykker. Han forklarer dig, at din idé er noget skrammel, som ikke vil kunne sælge, og at du ikke vil kunne finde nogle firmaer, som vil støtte dig. Forestil dig så at dette foregår i år 800fvt i Israel, og denne idé er at ophøje Jahve til eneherkende gud.

Det var præcis denne problematik, som de bibelske forfattere stod i, da de forsøgte at udvikle den religion, som senere skulle blive til det, vi i dag kender som jødedommen. Man kan sagtens forestille sig hvordan disse israelitiske oldtids-entreprenører har reageret, da ypperstepræsterne afviste deres forslag og helligtekster. De har været frustrerede, men samtidigt også stædige nok til at fortsætte. De var overbeviste om deres idé, og de var sikre på, at de nok skulle få succes med deres foretagende. Men de stod stadigvæk med et problem. For hvordan i alverden skulle de kunne overbevise en gennemført polyteistisk troende befolkning om, at Jahve – en relativt lille og ubetydelig guddom – skulle være den øverste gud i panteonet?

Kredit: Jörg Bittner Unna, Wikipedia

I dag kender vi flere måder, hvorpå religion kan udbrede sig på. Den absolut letteste måde i 2018 er via internettet. På internettet kan man sprede sine idéer til hele verden i løbet af få sekunder. Man kan knytte fællesskaber uden at befinde sig i samme land eller samme verdensdel. Internettet fandtes ikke i 800fvt og derfor skulle man være mere kreativ, når ens idéer skulle spredes til andre. Mange folk var desuden illitterære, så man kunne ikke engang sprede dem via tekster. De religiøse idealister var derfor nødsaget til at være mere "hands-on", når de skulle overbevise andre i befolkningen. Religionsspredning skete derfor primært via en-til-en interaktion. Måske havde

man en fætter, som havde snakket med en gedehyrde, som havde hørt om en sjov mand i en sribet kjortel, der havde snakket om en ny kraftfuld guddom. Eller også havde man tidligere på måneden handlet med en fisker, som havde fortalt, hvordan hans guddom havde reddet ham fra et frygteligt uvejr på hans seneste fisketur. Da det oftest var handelsfolk, der kom mest omkring i landskabet, har det nok ofte været via disse, at

religiøse idéer blev spredt. Der er talrige eksempler på, hvordan religion blev decideret brugt som en handelsvare i oldtiden og dette har selvfølgelig også været tilfældet i oldtidens Palæstina.

Men igen bør man se den driftige religiøse idémand for sig. Han har snakket med alle indflydelsesrige personer i området, og de har alle latterliggjort ham. Hans gruppe består kun af et par rebelske præster, som ingen rigtigt har den store tiltro til. Hvordan i alverden skal han overbevise befolkningen om, at han har ret, og alle de andre tager fejl? Han begynder at starte nogle rygter. Han fortæller nogle af folkene på markedet om, at denne her nye guddom er suveræn og har reddet flere menneskeliv. Desuden er guddommen så magtfuld, at alle de krigere som har tilbedt ham, stort set er uovervindelige i deres felttogter. Selv for gedehyrderne er han en suveræn guddom, der altid sørger for læ under uvejr og beskyttelse imod vilddyrene på sletten. Men selvom at den driftige idémand har brugt år på dette, så lader resultaterne stadig vente på sig. Han ser sig nødsaget til at skrue lidt op for charmen. Der skal hårdere marketing til, for at folkene omkring ham bliver overbevist. Derfor skaber han en historie om en superhelt-prins, som har haft Jahves tillid og via denne nedkæmpet hele den egyptiske hær. Men denne prins - som ikke bare nedkæmpede den egyptiske hær, han udfriede hele det jødiske folk fra slaveri - lignede ikke en almindelig mand. Han havde nemlig horn.

“*Moses' horn har derfor været en klokkeklar reference til de ældre guder, og derfor har befolkningen kunne genkende historierne om Moses*

Rasmus Hagemann Pedersen

Valget af hornene på Moses var ikke tilfældig. Selvom guder oftest er antropomorfe, så kræves det ofte, at de er overnaturlige i deres udseende, så de adskiller sig fra menneskene. De mesopotamiske guder portrætteredes betydeligt større end

almindelige mennesker og havde ofte karaktertræk, der ikke var mulige for mennesker at have. Derfor ses det at Šin kunne portrætteres med horn, der udstråler en stråleglans. Den ugaritiske guddom El portrætteres ligeledes ofte med horn. Moses' horn har derfor været

en klokkeklar reference til de ældre guder, og derfor har befolkningen kunne genkende historierne om Moses, blandt andet via det simple ord "קרן" (qaran – at skinne/at gro horn).

Ordet קרן er meget omdiskuteret. Den latinske oversættelse hedder: "et ignorabat quod cornuta esset facies sua" (overs: Han vidste ikke at hans ansigt var behornet). Det er blevet sagt mange gange, at der blot er tale om en fejlversættelse. Men sandsynligheden for at St Jerome – som oversatte Vulgataen i 382evt. – har kendt til de to betydninger af ordet, er nok temmelig stor. Han har altså bevidst valgt at oversætte det med "horn". Dette skyldes, at St Jerome levede i Israel på dette tidspunkt og derfor må have kendt til de jødiske traditioner, som omgav ordet. Desuden giver det god mening at קרן skulle betyde "horn", da hele historien handler om, at Moses nedstiger fra Sinai for at finde ud af, at hans folk tilbeder guldkalven (endnu en reference til guddommen El). Der findes altså en god del tyre-symbolik i verset i forvejen. Ser man udelukkende på Šin-referencen, kan man ligeledes argumentere for, at diskussionen måske er helt overflødig, da man sagtens kan have både horn og udstråle stråleglans.

Brown-Driver-Briggs

קרן verb Qal denominative of קרן

5, send out rays; — *Perfect*3masculine singular קרן עור מניו Exodus 34:29,30,35 (P).

Hiph`il denominative of קרן

1a, display (grow) horns (be fully developed), Participle מר מקרן מפריס Psalm 69:32.

Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon, Unabridged, Electronic Database.

Copyright © 2002, 2003, 2006 by BibleSoft, Inc.

All rights reserved. Used by permission. BibleSoft.com

Strong's Exhaustive Concordance

have horns, shine

A primitive root; to push or gore; used only as denominative from [qeren](#), to shoot out horns; figuratively, rays -- have horns, shine.

see HEBREW [qeren](#)

Denne hentydning til de ældre guddomme har derfor dels fungeret som et "skud ud til..." og dels fungeret som en latterliggørelse af de andre religioner. Det har dog været så subtilt, at den driftige idémand har fået nogle folk med på bølgen, som senere har bredt idéen ud til andre. Dette førte til, på trods af at andre religiøse folk forsøgte at ophøje både Šin og El til højere status i samme tidsperiode, at det alligevel har været Jahve, som løb med en smal sejr. For enhver måtte jo kunne se, at en guddom som var i stand til at ophøje hans profeter til (næsten) samme status som de andre religioners guder, måtte nødvendigvis være mere suveræn.

Vores driftige israelitiske idémand har nok aldrig selv nået at opleve den succes han higede efter, men det betyder ikke, at han ikke lykkedes med sit projekt. I mange år efter at han spredte sin lille historie om den be-hornede Moses talte det folk – som senere blev til jøderne – om den egyptiske prins, som tog op på Sinaibjerget og talte med Jahve for derefter at have fået horn. Selv Michelangelo mente, at Moses måtte have horn – og dette var i år 1513 evt. Og hvad er moralen så? At Jahve er den ultimative guddom? Eller blot at superhelte altid har været et godt salgstrick – selv i oldtidens Israel?

AUGUSTUS' APOTEOSE – ELLER BARE EN GOD MONSTERHISTORIE?

Tine Lundsgaard Christensen, Kandidatstuderende, Religionsstudier, SDU

I gymnasiet kaldte min oldtidskundskabslærer mig for *et dannet ungt menneske*. Den lader jeg lige stå et øjeblik. Men, ikke for længe. Jeg fortjente vist denne kommentar ved selv at koble Platons hulelignelse og nogle lysrelaterede ordsprog sammen. Og måske fordi jeg brugte en eftermiddag på at tale med hende om tysk på A-niveau, men det er en anden historie. Et dannet ungt menneske ville jeg ikke selv sige, at jeg er. For jeg har endnu ikke læst eller set *The Shawshank Redemption*, selvom den er på listen. Ganske vist læste jeg *Babettes gæstebud* i 3. klasse, og cirka samtidig så jeg *Papillon* fra 1973. Fængselsscenerne står stadig tydeligt i min hukommelse, og hvordan Steve McQueen afmåler sin celle med stadig flere skridt fra væg til væg. Jeg har været et besynderligt barn egentlig. Derfor undrer det mig ikke, at jeg kaster mig over et klassisk værk. Eller en klassiker, som jeg forsøgsvis har indkredset ovenfor.

I denne korte artikel vil jeg præsentere Ovids værk *Forvandlingerne* ud fra Elaine Fanthams introduktion til samme¹. Samtidig vil jeg introducere, hvordan en evolutionistisk tilgang til religionsvidenskab kan bibringe interessante aspekter til kildematerialet.

Keywords: Ovid; Forvandlingerne; Affortryllelse; Receptionshistorie; Guddommeliggørelse.

---

¹ Elaine Fantham fokuserer særligt på en politisk-sociologisk magtdiskurs i Ovids *Forvandlingerne*.

Ovid og *Forvandlingerne*

Hans Jørgen Lundager Jensen indleder *Religionshistorie: kort oversigt* med et rids over hvilken forståelse af religion, der ligger til grund for bogen. Bogen opstiller en model for 'religionens historie' i fem faser fra tidligst kendt til nutidens religionsformer (Jensen 2018: 1 og 10-11); Modellen er stærkt inspireret af Robert N. Bellahs fem-faseinddeling af kulturel og religiøs udvikling². I forbindelse med fasen tribal religion skriver Lundager bl.a. om animisme og 'folketro'. Folkloristiske universer, der kan karakteriseres ved tribale og animistiske forestillinger, undgår ikke historisk forandring. Disse forestillinger marginaliseres, og Lundager understreger, at denne affortryllesesproces også virkede allerede i græsk-romersk oldtid. Denne proces efterlader en mangel, som iflg. Lundager delvist kompenseres af litteraturen (Jensen 2018: 15-16). Ovids *Forvandlingerne* er et eksempel på en sådan kompensationslitteratur. Som studerende ved religionshistorie vil jeg derfor undersøge, indledningsvist i denne artikel, hvordan jeg kan gøre brug af et sådant skønlitterært værk som materiale i en religionsvidenskabelig kontekst.

Elaine Fantham, Giger Professor emerita i latin, positionerer *Forvandlingerne* som det mest indflydelsesrige latinske værk. I Fanthams introduktion til værket beskriver hun dets receptionshistorie. Fantham refererer som det første til en iscenesættelse af *Forvandlingerne* i New York af Mary Zimmerman i 2002. En opsætning som alle tilsyneladende var inde at se (Fantham 2004: 133)³. Fantham beskriver videre en visuel og litterær tradition indenfor *Forvandlingernes* receptionshistorie (ibid.: 133- 151). I middelalderens latinundervisning forudsattes værket nærmest bekendt. Værket fik inden for den læsende del af befolkningen i England større udbredelse i 1560 ved Thomas Howells første oversættelse. Det blev videre

---

² For 'evolutionistiske' tilgange til religionsvidenskab se Religionsvidenskabeligt Tidsskrift 2015: <https://tidsskrift.dk/rvt/issue/view/1499>

³ Herhjemme er det senest iscenesat af Elisa Kragerup i 2014-16 i Det Røde Rum. Opsætningen modtog en Reumert for Årets Forestilling i 2014 – og jeg ærgrer mig stadig over ikke at have set den.

tilgængeligt ved Arthur Goldings oversættelse af de første fire bøger i 1565, og det fulde værk i 1567. I den litterære tradition er der endvidere en 'moralizing tradition' som både forsvarer og anklager Ovid for at være hhv. moralsk og amoralsk; det spænder mellem kastration som straf og ophøjelse til den største romantiker (ibid.: 140-42). *Forvandlingernes* forskellige episoders popularitet har varieret afhængigt af tid, sted og læserskare. Det, at værket kan rumme mere end 2000 års fortolkning, karakteriserer Fantham som dén konstituerende kvalitet for *Forvandlingernes* vedvarende vitalitet (ibid.: 144-52).

Publius Ovidius Naso var romersk digter og levede fra 43 f.v.t til cirka 17-18 e.v.t. Fantham daterer Ovids død til 17 e.v.t, og Otto Steen Due til 18 e.v.t (Fantham 2004: 155; Se Publius). Den præcise datering af Ovids værker er ligeledes svær, men *Forvandlingerne* er formodentligt nedfældet mellem 8-2 f.v.t (Fantham 2004: 153). *Forvandlingerne* er dels en slags historisk fortegnelse over tiden op til Ovids egen, og måske særligt den romerske kejser Augustus' guddommeliggørelse⁴.

Min indgangsvinkel til *Forvandlingerne* er netop denne guddommeliggørelse. Til en start troede jeg, at det lange digt bare var en samling af gode monsterhistorier. Efter at have læst Fanthams bog vil jeg nærmere mene, at det er en art programmatisk fremstilling af

“Til en start troede jeg, at det lange digt bare var en samling af gode monsterhistorier. Efter at have læst Fanthams bog vil jeg nærmere mene, at det er en art programmatisk fremstilling af Augustus

Tine Lundsgaard Christensen

Augustus⁵. Ovid udnytter sig via sin 'discourse of wonders' af den mytologiske tradition om hybride væsner til at ophøje først Julius Caesar, men ultimativt Augustus. I Ovids samtid gjorde et nyt nationalt ideal sig gældende og derfor også legitimeringen af et formelt lederskab. Spændet mellem det gamle kongedømme og den nye republik markeres

---

⁴ Født 63 f.v.t, død 14 e.v.t. Se: <https://www.britannica.com/biography/Augustus-Roman-emperor>

⁵ Jeg har ingen akademisk rygdækning for at fremføre en sådan påstand, at Ovids *Forvandlingerne* er en programmatisk fremstilling af kejser Augustus, og skal i en videre undersøgelse af denne betragtning naturligvis søge at understøtte den, hvis muligt.

afgørende i fortællingen om general Cipun (ibid.: 101-108). I bog 15 vers 566-621 fortælles om, hvordan den populære general Cipun vender sejrrig hjem til Rom for så at finde ud af, at han har groet horn i panden. Efter en konsultation hos en etruskerharuspex, der tyder hornene som tegn på, at Cipun skal være konge, gemmer den gode republikaner Cipun hornene under en laurbærkvistekrans (ibid.: 101-102 og 166). Han afviser sine horn, han afviser at være fremtidig konge og han vælger frivilligt eksil fra Rom. Republikken skal ikke blive kongedømme ud fra fortidens mytologiske præmisser. Herfra er linjerne i min argumentation endnu ikke helt snorlige. De er ” *Han afviser sine horn, han afviser at være fremtidig konge og han vælger frivilligt eksil fra Rom* ”

Den videre fortælling fortsætter med Tine Lundsgaard Christensen

guddommeliggørelse af Julius Caesar ikke for sine egne bedrifter, men for rollen som Augustus' adoptivfar. Julius må nødvendigvis guddommeliggøres for at Augustus kan ophøjes. Fantham beskriver, at Ovid her har et dobbelt formål: indlejring af Augustus' guddommeliggørelse i en kontekst af Julius og at undgå en direkte lovprisning af Augustus (ibid.: 101-102 og 166). Jeg vil her vove at påpege, at der også er en dobbelt spænding i Ovids sidste strofer. Cipun afkaster sig sine horn – men bærer dem stadig i eksil. Det er et fint billede på, at Ovid på sin vis afkaster sig myterne, som han har brugt 14 bøger på at beskrive, men samtidig nødvendigvis må inddrage dem for at ophøje sin samtidige Caesar Augustus.

Litteratur

- Fantham, Elaine 2004. *Ovid's Metamorphoses*, New York: Oxford University Press.
- Jensen, Hans Jørgen Lundager 2018. *Religionshistorie: kort oversigt*. Under udgivelse.
- Publius Ovidius Naso, *Metamorfoser*, bog 1-15. På dansk af Otto Steen Due 2005. *Ovids Metamorfoser*, Gyldendal, 2. udgave 2. oplag, printed in Latvia 2017.

INTERVIEWS

10 SPØRGSMÅL TIL UNDERVISEREN: MIKAEL AKTOR

I denne udgave af Axis Mundi bringer vi et interview med Mikael Aktor. Vi har valgt at tilføje et ekstra spørgsmål, da Aktor er formand for foredragsforeningen RELIGIO.

1: *Hvad er dit fulde navn?*

Mikael Aktor.

2: *Hvorfor valgte du at studere religionshistorie?*

For mit vedkommende var det tæt knyttet til min biografi. Jeg er så gammel, at jeg var en del af den oprindelige hippiebevægelse i København i slutningen af 1960'erne. Der var primært to strømninger i hippiemiljøet, en politisk og en religiøs. Jeg var tiltrukket af den religiøse strømning, hvor alt, der var indisk eller kom fra østen, var det fedeste. Gennem personer i miljøet kom jeg i kontakt med en ældre generation af yogadyrkere i København. Den gang var yoga bestemt ikke mainstream, men kun kendt og dyrket blandt Nutana-soyapostejspisende helsefolk og unge brune-ris-med-soyabønner-og-tamari-spisende hippier. Yoga-gruppen var knyttet til en indisk guru, hvis danske disciple var i færd med at oprette en ashram i Jylland. Jeg var en

meget seriøs ung mand, og endte med at gå all-in og flytte til Jylland. På denne ashram dyrkede man meditation og hårdt fysisk arbejde i et klosterlignende fællesskab. Under vejs læste jeg indiske helligskrifter, de ældste Upanishader, Yogasutra m.fl. Men efter en del år følte jeg, tiden var mere end moden til at komme videre i livet og bl.a. få mig en uddannelse. Jeg havde også behov for at få min religiøse ungdom på afstand og få en mere distanceret, rationel, ikke-religiøs forståelse af hvad, det gik ud på.

Så det var nærliggende at vælge at læse religionshistorie, som jeg startede på på Københavns Universitet i 1986. Tilsvarende var det nærliggende at vælge sanskrit (oldindisk) som propædeutisk sprog. På den måde blev der alt i alt en kontinuitet, hvor jeg kunne trække på min viden fra tidligere. Jeg blev undervist i religionsfænomenologi af Jørgen Podemann Sørensen, hvis tilgang til kilderne var dybt original. Det blev en øjenåbner,

og ligesådan den antropologiske og sociologiske vinkel hos Émile Durkheim og Marcel Mauss – begge klartseende pionerer i faget, hvis analyser stadig rammer plet og vækker min aha-følelse.

3: *Hvad er det første fagord, der dukker op i dine tanker?*

Jeg er helt blank. Men vigtige fagord for det, jeg har beskæftiget mig med, kunne være: "antropomorf", "anikonisk", men også "translitteration", "diakritiske tegn" og "unicode".

4: *Hvilken bog ville du anbefale?*

Podemanns lille hvide (*Komparativ religionshistorie*). Men også Richard Davis' *Life of Indian Images*, som har været en stor inspiration, og som vil være det også for folk, der arbejder med visuel religion i andre traditioner end den indiske.

5: *Hvad er den bedste del ved religionsfaget?*

Feltarbejde og deltagerobservation, som jeg har udført både herhjemme i en buddhistisk gruppe, der hedder Soka Gakkai, og flere gange blandt hinduer i Indien og Nepal. Jeg boede et halvt år i Varanasi (tidligere Benares), hvor jeg studerede tempelritualer og gik til hindi-lektioner. Jeg boede to minutters gang fra Ganges, hvor jeg kunne sidde og se bøffejerne bade deres vandbøfler i varmen og drikke "lime soda with salt" eller chai.

Men også at sidde med en aldrig før oversat tekst på sanskrit og ganske langsomt arbejde sig igennem sin egen oversættelse har været ret tilfredsstillende.

“Jeg boede to minutters gang fra Ganges, hvor jeg kunne sidde og se bøffejerne bade deres vandbøfler i varmen og drikke "lime soda with salt" eller chai.

Mikael Aktor

5.1: *Hvad er RELIGIO, og hvilken betydning finder du, at foreningen har for religionshistorie på SDU og generelt?*

RELIGIO er vores foreningsforening, hvor vi hvert semester arrangerer tre foredrag og en kandidatpræsentation, hvor de, der har færdiggjort deres speciale, får lejlighed til at præsentere deres arbejde for deres studiekammerater. En ambition for RELIGIO er at præsentere ny, interessant forskning, som jo ofte kommer fra ph.d.-kandidaterne, vores egne såvel som dem fra Aarhus og København. Men vi præsenterer også nye forskningsprojekter fra vores egne undervisere og fra forskningskolleger fra andre universiteter. På den måde bliver RELIGIO et samlingspunkt for de studerende, der indfanger, hvad der rører sig lige nu inden for religionsstudier.

6: *Dyrker du en sport/hobby?*

Axis Mundi 2018 (2)

Mit største problem med mit job er alt det stillesiddende arbejde. Jeg har virkelig svært ved at sidde stille i længere tid, og min krop har ikke godt af det. Da jeg var sidst i 20erne gik jeg amok i motionsaktiviteter. Jeg løb maraton, roede kajak, cyklede og styrketrænede. De to sidste har jeg gjort on and off lige siden.

7: *Har du kæledyr?*

Nej. Min kæreste, Bo, er naturfotograf i sin fritid, og på vores rejser sammen kommer jeg meget ud i naturen og ser underlige insekter og dyr, som han kender alle navnene på. Til gengæld hiver jeg ham med i indiske templer og spanske katolske kirker, så vi lærer en masse af hinanden. Men kæledyr er ikke lige mig.

8: *Hvilken type musik lytter du til?*

Musik er en rød tråd i mit liv. Jeg har lyttet til mange former for musik lige fra tidlig vestlig musik i middelalder og renæssance til jazz, pop og verdensmusik. I det lange løb er det dog navne som Monteverdi, Händel, Bach og Mozart, jeg vender tilbage til igen og igen.

9: *Hvor går din yndlingsferie hen?*

Brasilien kunne være et godt bud.

“Jeg kommer ofte til at gå ind i nabokontorerne i stedet for i mit eget. Jeg kommer gående opslugt af tanker, og først da jeg ser Olavs forundrede ansigt i stedet for min tomme stol, går det op for mig, at jeg står i det forkerte kontor.

Mikael Aktor

10: *Hvad er et sjovt/interessant/spøjst fact om dig?*

At jeg ofte kommer til at gå ind i nabokontorerne i stedet for i mit eget. Jeg kommer gående opslugt af tanker, og først da jeg ser Olavs forundrede ansigt i stedet for min tomme stol, går det op for mig, at jeg står i det forkerte kontor. Bo siger, jeg er retningsspaser, men det er endnu aldrig lykkedes mig at fare vild. Jeg finder altid hen, hvor jeg skal, selv om det kan være ad omveje.

Som tillæg til interviewet er her en liste over Mikael Aktors publikationer for 2017 og 2018:2018. “Veganisme, en brudflade i moderne jainisme”. *Religion - Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF* 2018 (3): 52-59.

2018. "Louis Dumont: Verdensforsagelse, hierarki og renhed". *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* 67: 20-31. <https://doi.org/10.7146/rt.v0i0.103449>.

2018. "Social Classes: *varṇa*". I: *Hindu Law: A New History of Dharmasāstra*, edited by Patrick Olivelle & Donald R. Davis, Jr. [The Oxford History of Hinduism, gen.ed. Gavin Flood], 60-77. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198702603.003.0005>.

2018. "Impurity and Purification: *āśauca, śauca*." I: *Hindu Law: A New History of Dharmasāstra*, edited by Patrick Olivelle & Donald R. Davis, Jr. [The Oxford History of Hinduism, gen.ed. Gavin Flood], 220-235. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198702603.003.0018>.

2017. "Fra Jagannātha til juggernaut: Billedkult og kristen mission ved den store vognprocession i Puri". *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* 66: 117-132. <https://doi.org/10.7146/rt.v0i66.26450>.

2017. "Guder af sten, der ikke ligner guder, men bare sten: Anikonicitet i hinduismen og i komparativt perspektiv". *CHAOS: Skandinavisk tidsskrift for religionshistoriske studier* 67: 135-157.

2017. "Material Religion". I: *Oxford Bibliographies: Hinduism* (del af Oxford University Press' online bibliografier). <https://doi.org/10.1093/obo/9780195399318-0181>.

2017. "Grasping the Formless in Stones: The Petromorphic Gods of the Hindu Pañcāyatanapūjā". I: *Aesthetics of Religion: A Connective Concept* [Religion and Reason, vol.58], edited by Alexandra Grieser & Jay Johnston, 59-73. Berlin: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110461015-003>.

Axis Mundi 2018 (2)

2017. *Exploring Aniconism*. Thematic issue guest edited by Mikael Aktor and Milette Gaifman. *Religion* 47 (3). <http://www.tandfonline.com/toc/rrel20/47/3?nav=toCList>.

2017. "The Hindu pañcāyatanapūjā in the aniconism spectrum". *Religion* 47 (3), 503-519. <https://doi.org/10.1080/0048721X.2017.1312740>.

For 2016 og tidligere, se [http://findresearcher.sdu.dk/portal/da/persons/mikael-aktor\(dcdca48a-c5a7-499f-9396-644a5a286d06\)/publications.html](http://findresearcher.sdu.dk/portal/da/persons/mikael-aktor(dcdca48a-c5a7-499f-9396-644a5a286d06)/publications.html).

SAMTALE OM SIDEFAG: AT LÆSE SIDEFAG PÅ ET ANDET UNIVERSITET

Et interview med to sidefagsstuderende

Simone Storm, kandidatstuderende i Religionsstudier, SDU

I *Axis Mundi* forsøger vi at dække alle de aspekter, der er ved at være religionsstuderende på Syddansk Universitet, og i denne udgave har vi kastet os over sidefag. Jeg valgte derfor at tage en snak med Andreas Hjørund Birch (A), der har læst Antropologi som tilvalg på Århus Universitet i 2016, og redaktionens egen Rasmus Hagemann Pedersen (R), der er nuværende sidefagsstuderende på Assyriologi på Københavns Universitet, om deres oplevelser som sidefagsstuderende på et andet universitet i Danmark.

Hvad læste I og hvorhenne?

A: Jeg læste Antropologi som tilvalg, fordi det ligger tæt op af religion. Det handler om feltarbejde, som er krondisciplinen inden for Antropologi, og det tiltalte mig rigtig meget, fordi jeg synes, det var sjovt at lave feltarbejde, især på tredje semester.

R: Jeg læser Assyriologi på KU, dvs. akkadisk, sumerisk og østsemitiske sprog, fordi jeg har en stor forkærlighed for filologi og jeg vil gerne arbejde med de gode gamle dage.

Hvad synes I om det?

A: Mit var jo på Århus universitet. Men det var ikke bare Århus universitet som man måske kender det ude for Nobel-parken, eller Århus universitetspark. En stor del af det var, at jeg fik lov til at få lov til at studere ude på Moesgaard, i den gamle firlænget gård. Så en del af historien er, at jeg skulle tage bussen derud og kunne se havet når jeg steg ud af bussen, og gik ned af alléen med kæmpe store egetræer på hver sin side, og kommer ind i den firlængede gård, der var det gamle museum. Det var en oplevelse af, at lige

pludselig var jeg et sted, hvor der bare var luft til tanker.

Jeg synes, jeg lærte *noget*. Men jeg synes også, der var meget, som jeg ikke helt vidste, hvad jeg skulle gøre med. Jeg havde en følelse af, at jeg lærte utrolig mange ting, som jeg har taget med mig, men jeg følte også, at religion på en eller anden måde har et emnefelt som er ret veldefineret, og gør det nemmere at bruge for mig.

R: Jeg er jo stadig i gang. Det var på grund af Laura Feldt, at jeg valgte at læse det, fordi det er det, hun har gjort. Så jeg tænkte, det må fungere – det har fungeret for hende, så fungerer det sgu nok også for mig. Haha. Jeg har desuden den holdning, at som religionshistoriker er det ekstremt vigtigt, at hvis man vil sige noget klogt om sit kildemateriale så skal man kunne det på originalsprog. Jeg ser det derfor som nogle værktøjer, jeg får på KU, som jeg så kan bruge på Religionsstudier. Så det er meget *hands on*-tydeligt, hvad jeg kan bruge det til. Jeg kan simpelthen bruge det til at læse kildetekster mere kritisk end jeg ellers ville kunne. Jeg synes, det fungerer skide godt. Fedt studie! Danmark er førende indenfor Assyriologi, men filologiske discipliner i Danmark har det ikke godt. De bliver fraprioriteret konstant. Men hvis jeg ville læse et sprogfag, så var det enten på KU eller i udlandet, og det var for bøvlet i udlandet.

Hvilke forberedelser eller overvejelser gjorde I jer inden I søgte ind på sidefag?

R: Jeg vidste, at jeg ville læse Assyriologi på KU i rimelig god tid, så jeg startede et år inden med at skrive til studienævnet på SDU for at spørge om det overhoved kunne lade sig gøre, og det kunne det sagtens. Så jeg fik min godkendelse lang tid i forvejen. Derefter kunne jeg skrive til KU, hvilket var væsentlig mere bøvlet. De vidste ikke helt, hvordan det fungerede, da der ikke er så mange, der vælger det og slet ikke som tilvalg. Så der var megen skreven frem og tilbage, og misforståelser og sådan noget. Først troede de, at det var en anden studieordning, jeg skulle på, så troede de, jeg ville på hovedfag, og derefter var det kandidat. Men til sidst fungerede det heldigvis. Jeg skal dog søge for hver enkelt fag individuelt til hvert semester. Det er ikke en fast tilvalgsfagspakke, som der er lavet, men man skal selv lave den.

A: Min beslutning blev udskudt ret meget. Det handlede også om, at når man er startet så tidligt som jeg er, så er der opture og nedture, og jeg tror, at fjerde semester var lidt af en nedtur, fordi jeg ikke vidste, hvad jeg havde lyst til, og der var ikke rigtig noget på SDU, der fangede mig. Så jeg endte med at tage beslutningen ret sent. Heldigvis var det så nemt, at man

bare får en blanket⁶, som man så får godkendt hos studienævnet.

Jeg oplevede, at det var super tjekket på Antropologi. Vi havde vores eget hold, og der var arrangeret studiestartshurlumhej en uge før og alt muligt. Så det var mine egne praktiske forberedelser med at finde et tog, få et ungdomskort bestilt i tide, hvilket jeg ikke rigtigt nåede, fordi der var lidt bøvl med det. Så det kunne også have været mere tjekket fra min side. Men jeg oplevede, at lige netop det studie var rimelig rutineret, og at underviserne også var det. De vidste udemærkede, hvad vi havde brug for som tilvalgsstuderende i forhold til dem, der startede på hovedfag.

“Det var et tilvalg. Det var ikke et fravalg af de andre, det var mere et tilvalg af et studie.”

Andreas Hjølund Birch

Hvilke fordele og ulemper er der ved at læse på et andet universitet?

A: Man kan jo altid komme ind i sine rytmer. Lige pludselig bliver det ikke så svært at stå op kl. 5 om morgenen og komme med toget kl. 6. Det er sådan set bare noget, man skal vende sig til, tror jeg. Der gik ikke særlig lang tid efter jeg var stoppet med at tage toget, så blev jeg B-menneske igen. Så man kan jo klare mere

end man lige tror med hensyn til det. Selvfølgelig var det en ulempe at skulle tage toget til Århus. Jeg havde jo en transporttid, der var en halvanden time med tog til Århus, og så skulle jeg vente, hvorefter jeg så skulle tage bussen. Det tog 25 minutter til Moesgaard og så var der stadig 20 minutters venten inden undervisningen startede. Så det løber op med transport. Der er ulemper i forhold til, hvis man vil have noget socialt kørende når man bor i en anden by, det er klart. Men fordelene var jo så selvfølgelig, at jeg fik det studie, som jeg gerne ville. Jeg gad at stå op om morgenen. Det synes jeg er ret vigtigt. Det synes jeg faktisk er altafgørende. At jeg rent faktisk havde *valgt* det. Det var et tilvalg. Det var ikke et *fravalg* af de andre, det var mere et *tilvalg* af et studie. For at spille lidt på det ord.

R: Det er jeg enig med dig i. Nu skal jeg så en time tidligere op, for jeg skal med toget tyve minutter over fem, og nå til København kl. 8. Så jeg bruger fire timer i tog om dagen. Men som du siger, det er jo bare en rytme. Hvis man synes det er fedt, det man laver, så er det lige gyldigt. Og på den anden side: selv hvis det var nederen, så er det et halvandet år, jeg skal overleve det der, og det går jo nok.

A: Så var det en vanvittig fordel at have en halvanden time i toget, hvor man kunne

⁶ Blanketten kan findes under 'Øvrige blanketter' på Religionsstudiers side: https://mitsdu.dk/da/mit_studie/bachelor/reli

[gion_bachelor/Ansoegninger_og_blanketter/Blanketter](https://mitsdu.dk/da/mit_studie/bachelor/reli)

læse inden undervisningsstart. Jeg elsker at køre i tog, og jeg elsker den der følelse af at læse stille og rolig, praktisk forberede sig inden man tager til time. Så har man det friskt i erindringen. Når man har haft den der tid, hvor man ikke skal noget alligevel, så kan man lige så godt læse. Det var faktisk en ret stor fordel.

R: Ja, de to timer jeg skal bruge til København kan jeg jo ikke rigtig bruge til andet. Mit nuværende kursus er på 7,5 ECTS. Det svarer til 7 timer om ugen, som man altså skal studere. Hvis jeg klarer fire timer i toget den ene dag, og fire timer i toget den anden dag, så har jeg lavet ugens arbejde. I hvert fald på det ene fag.

Hvad med medstuderende?

A: Vi havde vores eget tilvalgshold. Vi var en 30-35 stykker, som så hinanden hver dag, og vi kunne tale om tingene på en ret fed måde, fordi vi var fuldstændig lige på det plan, alle os der var der og fra forskellige fag i øvrigt. Jeg vil gætte på, at ud af de der 30-35 studerende, var der nok en 8-10 fag repræsenteret.

R: Vi er... mig. Der er ikke andre, haha. Der er én studerende på åbent universitet, som også læser der, og en anden, som var på hovedfag, men hun er så droppet fra, så det er bare mig. Så det er *pretty much* eneundervisning, jeg har derovre. Haha.

Kan I mærke en niveaumæssig forskel fra Religionsstudier her på SDU? Er det sværere

eller lettere eller er der overhoved nogen forskel?

R: Sprogfag er jo hvad sprogfag er. Så selvfølgelig er det pisse svært, det er der ingen tvivl om. Jeg føler, der bliver stillet større krav til studerende derovre, da næsten al forskningslitteratur på Assyriologi er på tysk eller fransk. Så der er et vis krav om, at du ikke skal være flydende i det, men du skal kunne forstå det. Jeg har siddet og læst Harry Potter det sidste år for at kunne lære noget tysk. Jeg har haft tysk i gymnasiet, men først nu kan jeg sidde og læse en tysk forskningsbog, sådan nogenlunde, synes jeg.

Som jeg nævnte tidligere, så er Danmark et af de førende lande inden for assyriologi, så jo, det er svært, men det er også godt.

A: Vi fik enormt meget hjælp, fordi det er svært stof. Antropologi handler meget om sociologi. Man skal læse en masse klassikere, som nogle gange er skrevet i et rigtig svært sprog. Alle, der har læst Bourdieu, ved, at han også gør en dyd ud af at skrive så svært forståeligt som overhoved muligt. Så vi skulle have hjælp til det, og der var en instruktør på det halve år, som hjalp os igennem noget af det. Så stoffet var svært, men undervisningen var virkelig god.

**“Du skal være chutzpah,
som det hedder på yiddish.
Du skal være in your face
på din kommende arbejds-
giver. Vise, at du kan noget.**
Rasmus Hagemann Pedersen

Valgte I jeres tilvalg pga. karriere- eller fremtidsmæssige udsigter?

R: Som jeg tidligere nævnte, så er mit indtryk, at hvis man vil forske, så skal man kunne de filologiske discipliner i det område, man nu vil forske i. Det er derfor jeg valgte det. Man kunne desuden ikke få bibelsk hebraisk på højniveau i Danmark, så det var alternativet til det. Det var et interesseområde, men også et håb om, at jeg vil kunne arbejde med det senere.

A: Jeg tror at det handler om at dygtiggøre sig og være virkelig dedikeret. Grunden til, at man vælger Antropologi og et snævert sprogfag, er jo ikke med blik for sin fremtid nødvendigvis. Man skærer sig jo væk fra gymnasierettede fag og man skal være mere entreprenør, når man skal ud.

R: Du skal være chutzpah, som det hedder på yiddish. Du skal være *in your face* på din kommende arbejdsgiver. Vise, at du kan noget.

A: Det er helt sikkert. Det skal jeg også i den grad. Jeg skal være entreprenør i måske en anden grad og jeg skal dygtiggøre mig helt vildt. Sørge for, at jeg ved så meget som muligt, så jeg kører de andre

ud af banen, for bare at være helt kynisk. Så det tænker jeg også over. Det bruger jeg meget tid på lige nu i forbindelse med praktik. Prøver at lure landsskabet og se, hvor jeg kan gøre mig gældende. Det skal man være opmærksom på, når man vælger den vej, som vi to har gjort.

R: Ja, der er jo overhængende fare for, at man kommer ud og bliver arbejdsløs, fordi der ikke er nogen, der har brug for det, man nu har valgt. Så man er nødt til at skabe sit eget, skabe behovet for sig selv, på en eller anden måde, ved simpelthen at blive den bedste.

Er der noget, I vil anbefale studerende, der ovevejer at søge ind på et andet universitet?

A: Lad være med at være så bange for fremtiden. Det er fandeme nemt at sige. Men jeg er også bare nødt til at sige, at hvor er der mange, der bliver ved med at løbe rundt og lytter for meget til deres forældre, lytter for meget til andre, som faktisk ikke mærker sig selv og ikke tør at tage nogle chancer, og så i øvrigt få hjælp, når de har brug for det. For det meste, når man starter på tilvalg fra Religionsstudier, kommer man ud til nogle, der skal studere det *from scratch*, og man hjælper jo hinanden. Så man er jo ikke alene om det. Så jeg synes egentlig bare, at når nu det er så nemt, som jeg synes det var at få tilladelse og få muligheden for faktisk at studere noget, man rigtig gerne vil, hvis man kan få det på et andet universitet. Om det så er Eskimologi eller Akkadisk eller

Vikingestudier, eller hvad det nu er, så synes jeg, man skal gøre det.

R: Helt sikkert. Og det her med, at det er ens egen specifikke interesse. Religionsstudier er jo et enormt bredt studie. Der er jo mange forskellige grene af religioner, som man kan interessere sig for, og vi har jo alle sammen et eller andet, som vi synes er spændende inden for religion. Men det er jo sjældent man finder to, som har præcis den samme interesse inden for religion. Så det er rart at kunne tage ud et andet sted og kunne sige: "hey, jeg er bare

vild med semitisk grammatik og nu er det bare det, jeg laver, det næste halvandet år". Så ja, tag chancen. Fordi det er fedt!

Du har jo valgt den 1-faglige kandidat i Religionsstudier, Andreas. Har du også planer om at vende tilbage, Rasmus?

R: Ja, det gør jeg.

Så; ude godt, men hjemme bedst! Er det sådan, det er?

A + R: Det må man sige!

OPGAVER

RELIGIØSE OG SPIRITUELLE ASPEKTER I POPULÆRMUSIK BACHELORPROJEKT

Anja Taimi Jensen, Kandidatstuderende, Religionsstudier, SDU

1. Abstract:

This paper aims to examine which religious and spiritual aspects it is possible to find in popular music from the middle of the 20th century until today. This has been done in three main chapters, where the first one deals with music. In this chapter it is possible to find a number of definitions of the term 'music', how music is connected to the human brain, plus a smaller subchapter, which is about religion and music from Christian and jihadist points of view. The second of the three chapters is about religion and popular music. In here it is possible to read about, amongst other things, the so-called easternization of the popular music, counter reactions to this, plus a description of the term 'spirituality'. The reason that there will be a description of this term is that you can find several spiritual features in, among other things, the festival culture and within the environments which have electronic music in focus. The third of these three main chapters contains a specific case study, which is inspired by Franco Moretti, in which the usage of the word 'angel' has been examined. In this chapter it will be possible to read about angels, which are connected to the feminine both in a Christian, in a newer angel-spiritual and in a popular musical context. After the three main chapters there will be a conclusion, in which it is illuminated what the paper has been able to show.

2. Resumé:

Denne opgave sigter mod, at undersøge, hvilke religiøse og spirituelle aspekter man har kunnet finde i populærmusikken fra midten af det 20. århundrede til i dag. Dette er blevet gjort gennem tre overordnede kapitler, hvor det første af disse omhandler musik. Under dette kapitel er det muligt at finde en række definitioner af begrebet musik, hvordan musik er forbundet til menneskets hjerne samt et mindre afsnit, som omhandler religion og musik, fra henholdsvis kristne og jihadistiske synsvinkler. Det andet af de tre kapitler omhandler religion og populærmusik. Heri er det muligt at læse blandt andet om den såkaldte østernisering af populærmusikken, modreaktioner på denne samt en beskrivelse af begrebet "spiritualitet". Årsagen til, at der vil være en beskrivelse af dette begreb er, at man kan finde en række spirituelle træk i blandt andet festivalkulturen og inden for de miljøer, som har elektronisk musik i fokus. Det tredje af disse overordnede kapitler indeholder et specifikt case-studie, som er inspireret af Franco Moretti, hvori brugen af ordet "angel" i populærmusik er blevet undersøgt. I dette kapitel vil det være muligt at læse om engle, som er forbundet til det feminine, både i en kristen, i en nyere englespirituel samt i en populærmusikalsk kontekst. Efter de tre overordnede kapitler er der en konklusion, hvori det bliver belyst, hvad opgaven har formået at vise.

3. Problemformulering:

Denne opgave vil undersøge, hvilke religiøse og spirituelle aspekter man har kunnet finde i populærmusik fra midten af det 20. århundrede til i dag, samt hvordan disse kommer til udtryk.

4. Indledning:

Siden midten af det 20. århundrede, er der ikke blot blevet anvendt en lang række forskellige religiøse aspekter i populærmusikken, men der er også blevet anvendt en række aspekter

af mere spirituel karakter. Derfor vil der i denne opgave blive set nærmere på hvilke specifikke religiøse og spirituelle aspekter, man har haft mulighed for at støde på i det populærmusikalske landskab fra midten af det 20. århundrede indtil i dag. Det er indlysende, at det ikke er muligt for denne opgave, at indeholde alle de religiøse og spirituelle aspekter, som man har kunnet finde i populærmusikken gennem tiden. Derfor er det blot de mest indflydelsesrige og bemærkelsesværdige religiøse og spirituelle aspekter, som vil blive præsenteret i denne opgave. De religiøse og spirituelle aspekter af populærmusikken fra midten af det 20. århundrede til i dag, vil ikke blot blive præsenteret, men der vil også være en undersøgelse af, hvordan disse aspekter er blevet anvendt gennem de sidste mange år, som er inspireret af Franco Moretti's arbejde på flere områder. For at kunne finde ud af, hvilke religiøse og spirituelle aspekter der har optrådt i populærmusik gennem tiden, samt hvordan disse er blevet brugt, kræves det af opgaven, at der vil optræde en redegørelse af begreberne musik og populærmusik, hvilket naturligvis vil være til at finde. Ligeledes vil det også være muligt, at finde en klargøring af begrebet spiritualitet, hvilket er skrevet på baggrund af litteratur fra Linda Woodhead og Paul Heelas. Hele denne opgave vil naturligvis udmunde i en konklusion.

5. Musik:

5.1. Hvad er musik og hvorfor bør det studeres?:

Noget som musik- og religionsbegrebet har tilfældes er, at de begge er begreber, som har en lang række definitioner. En ud af mange definitioner af musikbegrebet kommer fra Bruno Nettl, som er uddannet indenfor musikvidenskab samt musiketnologi og lyder således: *"human sound communication outside the scope of language"*. (Mithen 2006: 11). En anden definition af begrebet er skabt af komponisten Edgar Varesé, som beskriver musik som værende organiseret lyd. (Levitin 2008: 2). Nogle sprog har ikke et begreb tilsvarende vores musikbegreb. Derimod har disse sprog ord for de forskellige typer af musikalske aktiviteter som for eksempel religiøs sang, at spille et bestemt instrument osv. (Mithen 2006: 11).

Musikken er et emne, som er blevet behandlet af mange forskellige forskere inden for en lang række fag, heriblandt arkæologi, psykologi, musikvidenskab og naturligvis religionsvidenskab, hvor blandt andet Christopher Partridge har beskæftiget sig med dette. Her kan man stille spørgsmålet om, hvorfor det overhovedet er relevant at studere musik inden for så mange forskellige fagområder. En af grundene til, at det er relevant at arbejde religionsvidenskabeligt med musik er, at musik er identitetsskabende samt at musik afspejler den tid, som det er skrevet i. (Partridge 2004: 147 + 149). I bogen "The World in Six Songs" præsenterer forfatteren Daniel Levitin sine læsere for en lang række af årsager til, hvorfor det er relevant at arbejde videnskabeligt med musik. Først og fremmest mener han, at musikken er et kerneelement af menneskets identitet, som har lagt vejen for en mere kompleks adfærd, hvor han som eksempel nævner det, at videregive vigtig information fra én generation til den næste. (Levitin 2008: 2-3). Selv i tiden efter at skriftsproget kom til, anvendes sange stadig til at huske forskellige ting, dog ikke i lige så stort et omfang som tidligere. Både børn i Danmark og en lang række andre lande lærer for eksempel alfabetet og lignende ved hjælp af sang. (Levitin 2008: 8). Musikken kan også anvendes til at bringe mere emotionelle meddelelser til folk. Hos de amerikanske indianere var det for eksempel normalt, at sange blev lavet blot for at blive præsenteret for én person: Det var typisk for en mand at komponere en sang til en kvinde, hvis han var tiltrukket af hende. Typisk gemte manden sig i mens kvinden blev præsenteret for sangen og hvis hun blev tiltrukket af sangen, var det naturligvis en positiv ting for manden. (Levitin 2008: 10).

Overstående standpunkter er forfatteren Steven Mithen delvist enig i. Han er enig i, at musikkens funktion er, at udtrykke og fremkalde følelser, som det for eksempel er tilfældet hos de amerikanske indianere. Han er uenig i, at det er musikkens funktion at videregive information, men derimod tilskriver han sproget denne funktion. Steven Mithen udtrykker, at han er enig i det, at musikken er et kerneelement hos mennesket. (Mithen 2006: 2). Der findes også eksempler på forskere, som har arbejdet med religion og populærmusik, som er enige i, at musikken fungerer som værende et kerneelement hos mennesket. Christopher Partridge og Marcus Morberg hævder nemlig, at musikkens overordnede rolle er, at fungere

Axis Mundi 2018 (2)

som et af menneskets kerne elementer inden for subjektivitet samt social etablering. De to forskere pointerer også, at der er en stigende interesse i sociologisk analyse af dette. Moberg og Partridge informerer også deres læsere om, at musik har en enestående evne til at skabe emotionelle rum, hvori der bliver skabt mening og betydning. (Partridge & Moberg 2017: 7). Det at musik har evnen at vække følelser hos mennesket, bliver ofte beskrevet som værende en såkaldt kunstig teknologi. Det er denne mekanisme, som også gør, at musik kan manipulere modtagerne af en film: Musikken i film kan få folk til at relatere til sine egne oplevelser og historier. (Partridge & Moberg 2017: 23).

Levitin pointerer også, at den gennemsnitlige amerikaner bruger mere end fem timer af sin dag på musik og bruger flere af sine penge på musik end på receptpligtig medicin og sex. Han skriver også, at hvis man ønsker at opnå forståelse af menneskets natur, interaktionen mellem deres hjerne og kultur samt interaktionen mellem evolution og samfund, bør man se på den rolle, som musik har haft i folks liv, da musikken har udviklet sig i takt med mennesket og har medvirket til at udforme menneskets natur. (Levitin 2008: 2-3).

Musik har som sagt en lang række vigtige funktioner, hvilket naturligvis også er gældende i en religiøs kontekst og dermed gør arbejdet med musik relevant fra en religionsvidenskabelig vinkel. Derfor hviler det primære fokus på disse funktioner i denne opgave. Inden for en lang række forskellige religiøse traditioner, har man gennem tiden anvendt musik til blandt andet kommunikation mellem mennesker og guddomme, samt til at tjene og lovprise guddomme. Derudover medvirker musikken også til at underholde folk samt at skabe og styrke sociale bånd mellem mennesker. (Mithen 2006: 13). Musik medvirker også til at skabe menneskers identitet og som Gary Baddeley skriver: *"Music helps to define your cultural tribe."* (Partridge 2004: s. 147 1.37-38). Dette er en lang række forskellige forskere stærkt enige i for eksempel Christopher Partridge og Marcus Moberg, som beskriver musikken som værende et dynamisk medie i konstruktionen af ikke blot

personlige, men også sociale identiteter. (Partridge & Moberg 2017: 23). Gennem opgaven vil der optræde flere eksempler på disse forskellige funktioner.

a. Musik og hjernen:

Inden for de sidste 30 år er der sket så meget nyt inden for neurovidenskaben, at man kan se hvilke områder af hjernen som er aktive når en person udfører bestemte handlinger. (Levitin 2008:13-14). Musik er som al anden form for menneskelig aktivitet, blevet skabt ud fra en række indbyggede strukturer i hjernen, som vi har modtaget genetisk fra vores forfædre. Disse hjernestrukturer har ikke altid eksisteret hos mennesket, men er derimod kommet til via evolution og er blevet forfinet gennem de sidste mange tusinde af år. Forfatteren Daniel Levitin mener, at denne udvikling har fundet sted i den præfrontale cortex i hjernen og at den har skabt en fælles tænkemåde, som ikke blot indebærer udviklingen af forskellige kunstarter (heriblandt musik) men også udviklingen af sprog. Levitin præsenterer sine læsere for tre egenskaber, som er grundlag for sprog og kunst og dermed karakteriserer det, som han kalder 'den musikalske hjerne': Metakognition dvs. menneskets evne til at tænke over vores egne tanke samt at realisere, at andre mennesker kan have tanker, som skiller sig ud fra ens egne. Den anden egenskab kalder Levitin for repræsentation, hvilket er menneskets evne til at tænke over og på ting, som ikke befinder sig lige foran os. Den sidste af de tre karakteriserende egenskaber er omlægning, som er menneskets evne til at kombinere, rekombinere og pålægge hierarkisk orden blandt verdens elementer. (Levitin 2008: 15).

Det at musik og sprog er forbundet til hinanden, er en påstand, som mange forskere er stærkt enige i for eksempel Steven Mithen. Han hævder, at sprog fungerer som fartøj for den såkaldte kognitive fluiditet, som er evnen til, at tænke fra flere mentale moduler på samme tid, som muliggør for eksempel at anvende metaforer og producere kreativ forestilling. Denne kognitive fluiditet giver basis for videnskab, religion og kunst, hvor musikken hører ind under kunsten. (Mithen 2006: 4). Et eksempel på en anden forsker som

Axis Mundi 2018 (2)

mener, at sprog og musik er forbundet til hinanden, er Robin Dunbar, som hævder, at der har været en musikalsk fase i sprogets evolution. (Mithen 2006: 5)

Som tidligere skrevet, er Mithen enig med Levitin i, at musikken er et kerneelement hos mennesket. Mithen mener, at musikken er en ting som ligger dybt hos mennesket og at musikken selv havde en form langt før homo sapiens' tid. Flere forskere er enige i, at menneskers musiske aktivitet er en tilbøjelighed, som har dybe evolutionære rødder, for eksempel Ian Cross. Nicholas Bannan mener også at musikken ligger dybt hos mennesket, da han hævder, at menneskets instinkt for at synge er lige så stærkt som instinktet for at tale. Der findes også forskere som er uenige i dette for eksempel Steven Pinker, som mener at musik er ubrugeligt og udelukkende er skabt for underholdning, samt at det er noget, som ikke ligger dybt og centralt i menneskets mentalitet. (Mithen 2006: 5)

b. Religion og musik:

Inden for flere religiøse traditioner, er musik tæt forbundet med religion. I Danmark er salmesang en af de mest velkendte måder at anvende musik på, i en religiøs kontekst. Den kristne salmesang anvendes blandt andet til prædikener og til ritualer som for eksempel dåb. (Baunvig 2013: 79). Salmesang er et kristent aspekt, som er kollektivt præget. Ikke blot fordi, at disse salmer synges i forsamlinger, men de er også skrevet i et sprog, hvor det kollektive er i fokus. Hvis man vender blikket mod N.F.S. Grundtvig og hans salmer, kan man se, at størstedelen af hans salmer er skrevet i 1. person pluralis, hvor betegnelsen "vi" er i stærkt fokus. (Baunvig 2013: 81). Ved at anvende "vi", taler salmen ikke på vegne af salmedigteren men derimod på vegne af menigheden. Hvis salmerne skrives i singularis, bliver de mere individuelle og det bliver derfor svært for menigheden, at identificere sig med den. (Baunvig 2013: 89). Det kollektive aspekt ses ikke blot i Grundtvigs anvendelse af ordet "vi", men også i andre dele af hans salmedigtning, da han under digtningen har taget hensyn til, at størstedelen af salmernes modtagere ikke var gode til at læse og derfor valgte han, at holde stavemåden på et forholdsvis lavt niveau, så hans skare af modtagere kunne

blive bredere og ikke blot være de belæste individer. Han tog ligeledes hensyn til niveauet af modtagernes musikalske færdigheder og sørgede derfor for, at holde salmernes melodier simple, så de ikke var problematiske at synge og spille. (Baunvig 2013: 84-85). Det at salmerne henvender sig til så mange modtagere på én medvirker til, at styrke det kirkelige fællesskab. (Baunvig 2013: 88).

Inden for islam kan man også finde musikalske aspekter i form af nasheeds. Nasheeds er musikalske hymner som synes a capella, hvilket betyder, at de udelukkende består af sang og disse er meget populære blandt jihadister, som udover at stå bag adskillige dødelige angreb, også skaber musik og poesi. Nasheeds er oftest skrevet på arabisk, men de findes også i en lang række andre sprog såsom tyrkisk, engelsk, tysk m.fl. Disse sange omhandler ofte emner som for eksempel martyrdom. De er rent melodisk og retorisk opløftende og har fokus på retfærdighed og styrke, fremfor at være apologetiske og feminine med fokus på fred og svaghed. Udover at de synges i jihadistiske grupper, anvendes disse nasheeds til, at inspirere (især unge) muslimer til at blive jihadister samt til at demoralisere de vantro. En effektiv nasheed kan hurtigt blive spredt, hvilket især finder sted på internettet, hvor nasheeds især anvendes i propagandavideoer. (Said 2012: 863-864). Nasheeds kan også forbindes til populærmusikken, da de blev skabt som en modreaktion på de mange ikke-islamiske elementer som findes i populærmusik. (Said 2012: 865).

6. Religion og populærmusik:

6.1 Hvad er populærmusik?

Ud over at beskrive populærmusik som værende populære stykker musik, som er skabt i nyere tid, er det problematisk, at give en klar definition af dette begreb. En af årsagerne til, at det er svært at give en præcis definition af begrebet er, at det ikke blot dækker én genre af musik, men derimod en lang række forskellige musikgenrer. Det er ikke kun mængden af forskellige genrer, som gør det besværligt at definere begrebet, men også det, at

Axis Mundi 2018 (2)

grænserne for hvilke genrer der hører til i denne kategori ikke er klare og derfor er der forskellige genrer, som rykker sig ind og ud af denne kategori. Det at forskellige genrer rykker sig ind og ud af denne kategori gør, at populærmusikken ikke har nogle permanente musikalske karakteristika. (Middleton & Manuel 2001: Oxfordmusiconline.com).

Populærmusikken har ændret sig meget gennem tiden og dens historie er tæt forbundet til udviklingen af teknologi, massemedier samt massedistribution, da disse ting har medvirket til at skabe det populærmusikalske marked. I slutningen af det 18. århundrede samt i begyndelsen af det 19. århundrede, var populærmusikindustrien primært baseret på salg af node-kataloger. Især i det 19. århundrede steg salget af kataloger inden for de populære genrer. Denne udvikling fandt sted i takt med, at musikinstrumenter faldt i pris, hvilket specielt gjaldt klaverer og udviklingen fandt også sted samtidig med, at langt flere uddannelsesinstitutioner tilbød musikundervisning, hvilket gjorde det lettere for folk i middelklassen, at erhverve sig musikalske færdigheder. Udviklingen af forskellige typer af transportnetværk medvirkede også til denne udvikling, da det blev lettere for "almindelige mennesker" at rejse ud og opleve professionelle musikere spille. Siden da er det populærmusikalske marked eksploderet både med plader, CD'er, streamingtjenester og hitlister. Markedet er kun blevet større og lettere tilgængeligt med tiden. (Middleton & Manuel 2001: Oxfordmusiconline.com).

Gennem årene er musikkens popularitet primært blevet målt gennem kvantitative metoder. Der har primært været fokus på salget af musik for eksempel i form af pladesalg. (Middleton & Manuel 2001: Oxfordmusiconline.com). Dette har naturligvis udviklet sig i takt med teknologien og i dag er mange hitlister, blandt andet hos amerikanske Billboard, ikke blot baseret på salgstal, men også på antallet af afspilninger i radioen og antallet af gange musikken er blevet streamet. (Billboard.com). At måle musikkens popularitet gennem kvantitative metoder, er ikke helt uproblematisk, da der er flere faktorer, som ikke kan måles på denne type af metode. Eksempler på disse faktorer kan blandt andet være, at man med de kvantitative metoder ikke ser på dybden af den respons, som kommer på

musikken, samt at der før streamingtjenesternes tid slet ikke var tal på folks private afspilninger af musikken. (Middleton & Manuel 2001: Oxfordmusiconline.com).

6.2 Religion vs. spiritualitet:

I nyere tid er der langt flere mennesker, som betragter sig selv som værende spirituelle i stedet for at betragte dem selv, som værende religiøse. Det traditionelle kristne vokabular er ikke længere lige så populært som udtryk som f.eks. spiritualitet, yoga og new age, hvilket afspejler at det spirituelle nu dominerer over det kristne. Dette skift er blevet forstået på flere forskellige måder: Nogle personer hævder, at der er sket et stort skift, som er endnu vigtigere end den protestantiske reformation, som fandt sted i det 16. århundrede og andre personer mener, at spiritualitet blot er de sidste krampetrækninger af noget, som vedrører noget helligt i vesten. (Heelas & Woodhead 2005: 1-2). Men hvad er forskellen på religion og spiritualitet?

Ifølge Linda Woodhead og Paul Heelas er "religion" og "spiritualitet" to begreber, som overlapper hinanden. De skriver, at ordet "spiritualitet" oftest anvendes til at udtrykke engagement til en dybere sandhed, som eksisterer inden for denne verden og at "religion" derimod anvendes til at udtrykke engagement til en højere sandhed, som ikke eksisterer i denne verden, men et sted "derude". (Heelas & Woodhead 2005: 6). Linda Woodhead og Paul Heelas hævder også, at der har fundet et kulturelt skift sted, som de kalder for den subjektive vending: Tidligere levede folk et liv, hvor de havde fokus på deres roller og pligter. I nyere tid lever folk et liv, som er mere forbundet til deres egne subjektive erfaringer, hvor de er mere fokuserede på ting såsom følelser, drømme og kropslige oplevelser. Førstnævnte kalder de for "livet som" og dette forbinder de med det religiøse, hvor folk typisk indordner sig efter en transcendent autoritet. Sidstnævnte kalder de for en subjektiv livsform og dette forbinder de til det spirituelle, hvor der lægges mere vægt på indre autoritet. (Heelas & Woodhead 2005: 2-3 + 6). Linda Woodhead og Paul Heelas præsenterer også deres læsere for, at det har fundet en såkaldt spirituel revolution sted,

hvor de mener, at det subjektive livs spiritualitet har overtaget "livet-som"-religion. (Heelas & Woodhead 2005: 7)

6.3 Østernisering af populærmusik

Inden for populærmusikken har man gennem tiden kunne støde på en lang række forskellige religiøse aspekter. Tilbage i 1960'erne samt i begyndelsen af 1970'erne fandt der en såkaldt "østernisering" sted, hvor der i den populærmusikalske verden begyndte at optræde en lang række træk fra østen. Nogle af disse træk fra østen var blandt andet brugen af hinduistiske mantraer, som kunne findes hos blandt andet grupperne The Beatles og Led Zeppelin. (Partridge 2004: 148).

The Beatles var ifølge Billboards Hot 100 det første band, som havde 5 musiknumre i top 5 og dette fandt sted tilbage i 1964. (bilag 2: 1964). Flere unge lyttere betragtede The Beatles som værende guddommelige og bandet blev også sammenlignet med messiasser, hvilket gjorde det let for det populære band, at inspirere mange individer til, at blive farvet af de træk fra de østlige religioner, som bandet gjorde brug af. Det var ikke bandet selv, som stod bag den livsstil og de tanker, som de promoverede gennem deres store popularitet, men kun få havde interessen for disse religioner før dem. Interessen for de østlige religioner startede som en elitebeskæftigelse i slutningen af det 18. århundrede, men i løbet af 1960'erne og 1970'erne, gjorde The Beatles denne interesse populær. (Partridge 2004: 149 + 151). Ud over at anvende østlige toner og bruge hinduistiske mantraer, har den ene af bandets frontfigurer, John Lennon, gjort større brug af en bog, som antages som værende en klassiker inden for det som kaldes "*Eastern Psychedelia*", nemlig bogen med titlen "*The Psychedelic Experience: A Manual Based on the Tibetan Book of the Dead*", som er skrevet af forfatterne Timothy Leary, Richards Alpert og Ralph Metzner. John Lennon anvendte denne bog til at udforske sit indre jeg, hvilket blev kombineret med brugen af stoffet LSD. Han havde lavet optagelser af sig selv, som læste højt fra bogen, som han lyttede til, i mens han var påvirket af stoffet. Tredje gang John Lennon tog LSD og lyttede til disse optagelser,

skabte han musik ud af det, nemlig nummeret "Tomorrow Never Knows". (Partridge 2004: 148-149). Inden for religion og populærmusik, har brugen af psykedeliske stoffer ikke været sjældent og det er et aspekt, som der vendes tilbage til, senere i denne opgave. John Lennon var ikke det eneste medlem af The Beatles, som var engageret i de østlige religioner, men også bandets guitarist George Harrison, var personligt ramt af denne østernisering. George Harrison blev tilhænger af Krishna consciousness, hvilket han var indtil han døde tilbage i 2001. (Partridge 2004: 153).

Det er ikke kun hos The Beatles, at man har kunnet se denne østernisering. Rockgruppen Led Zeppelin har også anvendt østlige elementer i deres musik. Om en af gruppens sange med titlen "*kashmir*" mener fans af Led Zeppelin, at de østlige elementer giver sangen en langt mere mystisk karakter. Nogle mener, at brugen af disse elementer gør nummeret decideret overjordisk og tidløst. Denne rockgruppe hittede størst i 1970'erne, hvilket var en tid, hvor lyden af østlig musik var lig med spiritualitet. (Partridge 2004: 153).

Selvom der tidligere står skrevet, at denne østernisering fandt sted i 1960'erne og i begyndelsen af 1970'erne, kan denne tid blot betragtes som østerniseringens storhedstid, da der flere år senere stadig er en lang række af disse østlige træk i den musikalske verden, dog er populariteten af dette ikke så stor, som de tidligere nævnte artister. Med tiden er den østerniserede psykedeliske hippiekultur fra 1960'erne og 1970'erne blevet forvandlet til en østerniseret psykedelisk trance kultur. En af artisterne fra dette miljø, som er mest iøjnefaldende fra et religionsvidenskabeligt perspektiv er Goa Gil, som startede hele denne kultur. Goa var inspireret af klassisk indisk musik og han blev betragtet af mange som værende en religiøs leder og mente, at han havde en slags guru- eller shamanrolle. Hans tilhængere mente, at han havde en form for transcendens i sin musik og de følte sig forbundet til musikken på en måde, som de betragtede som værende overjordisk og ikke blot som værende underholdende. (Partridge 2004: 166-167). I slutningen af 1980'erne kunne tilhængerne opleve Goa-fuldmånefester, som for dem fungerede som den ultimative pilgrimsrejse. Her ændrede spiritualiteten sig fra at være mere indisk inspireret til at blive mere hedensk og shamanistisk præget. (Partridge 2004: 169).

Det er ikke kun inden for trancemiljøet, men også inden for dance-miljøet og andre lignende kulturer, at man kan finde træk fra østen. Disse træk kan ikke blot findes i musikken, men der anvendes også ikonografi fra blandt andet hinduisme og buddhisme. Det er ikke sjældent, at man har kunnet se fremstillinger af Buddha og forskellige hinduistiske guddomme på både albumcovers og på en lang række forskellige former for merchandise. Ud over de østlige træk, har man i musikken også kunnet finde referencer til både hedenske og shamanistiske temaer. (Partridge 2004: 168).

6.4 Modreaktioner på østerniseringen af populærmusikken:

Under denne østernisering var der udover fokus på Østen, et stort fokus på fred og kærlighed, hvilket medvirkede til, at der blev skabt en strøm af både hedenske og mere dunkle okkulte temaer, hvilket kunne opleves indenfor mange musikgenrer blandt andet inden for forskellige typer af metal og elektronisk musik. Eksempler på musikere hvor denne modreaktion afspejles, er blandt andet det nordiske hedenske band Burzum, det satanistiske black metal band Mayhem og hos amerikanske Marilyn Manson, som har forbindelse til *The Church Of Satan*. Inden for elektronisk musik kan man blandt andet finde den engelske Genesis P-Orridge, som grundlagde religionen ved navn *Thee Temple Ov Psychick Youth*, som har spillet en markant rolle i fremkomsten af den europæiske acid house scene. (Partridge 2004: 148-150).

Det var også i tiden efter østerniseringens storhedstid (årene efter 1975), at punkbevægelsen så dagens lys. Denne bevægelse bød på en række modsætninger til østerniseringen samt det ungdomsoprør, som fandt sted i denne tid. Frem for at have fokus på fred og kærlighed, som de unge havde før i tiden, havde en stor del af de unge mennesker fokus på kaos, ligegyldighed og anarki. Hvis man vendte blikket mod England i denne tid, var det britiske punk band Sex Pistols nummer et på de britiske hitlister med nummeret "*God Save The Queen*". (Wells 2003: 4-5). Nummeret blev skrevet tilbage i 1977 i forbindelse med Dronning Elizabeth II's sølvjubilæum, hvor hun havde været på tronen i 25 år og det

var en art alternativ nationalsang, da den britiske nationalsang har samme titel. Punknummeret omhandler hvordan den britiske dronning blev til en "moron" af det britiske fascist-regime. (Wells 2003: 118-119). Nummeret er blot ét ud af mange eksempler på, at musik afspejler den tid, som det er skrevet i.

6.5 Religiøse og spirituelle aspekter i festivalkulturen:

Det er ikke blot i selve musikken, at man har kunnet finde religiøse og spirituelle aspekter, men også på festivaler i tiden under og efter østerniseringens storhedstid. De religiøse og spirituelle aspekter kunne især findes på de mange populære free-festivaler, som var mere end blot musikalske begivenheder, da ting som dans, kunst, mad, håndværk samt forskellige former for spiritualitet var i fokus. En af de større free-festivals var den britiske Stonehenge festival, som blev afholdt fra 1974 til 1984, hvor modkulturel politik, musik og forskellige former for hedensk spiritualitet mødtes. (Partridge 2004: 156-157). Af disse festivaler blev der også skabt såkaldte new age travellers, som var unge mennesker, som rejste fra festival til festival, da det i denne tid var muligt at finde en gratis eller billig festival i visse områder hver weekend. Både disse folk og en stor del af disse festivaler havde en økonomi, som var baseret på blandt andet håndværk, underholdning og alternativ medicin. Blandt disse folk og på festivalerne blev der skabt alternative samfund, hvor den type af religiøsitet og spiritualitet, som er forbundet til new age, blev betragtet som værende afvist viden. (Partridge 2004: 158-159).

En anden festival som var yderst præget af religiøse og spirituelle aspekter var Burning Man festivalen, som startede tilbage i 1986 og stadig bliver afholdt i dag. Festivalen var mere fokuseret på musik i de første år, men senere flyttede festivalen til et ørkenområde og handlede derefter mere om visuel kunst end musik. Burning man festivalen blev anset som værende et helligt sted, som var placeret udenfor den profane verden. Christopher Partridge skriver, at folk anvender kirkelige termer til at beskrive festivalen og han præsenterer sine læsere for en festivalgæst, som beskriver festivalen som værende deres

Axis Mundi 2018 (2)

kirke og hellige sted, hvor de beder og har deres hvilepause efter at have lidt i 358 dage i et såkaldt "*Christian-inspired, bore-me-to-death society with all its mind-numbing institutions, corporations and television*". (Partidge 2004: s. 163 l. 29-30). Med tiden blev Burning Man festivalen kernen af en ny spirituel bevægelse i det vestlige samfund, hvor selve festivalen fungerede som en pilgrimsfærd, hvor den rejsende gennemgår en transformation. (Partridge 2004: 163-164). På trods af at festivalgængerne anvender kristen terminologi til at beskrive festivalen, kritiserer mange af dem organiseret religion, hvilket oftest går ud over kristendommen. På Burning Man festivalen kan man blandt andet finde en række anti-kristne elementer, hvilket blandt andet er i form af kunst og et eksempel på denne type af antikristen kunst på festivalen, er blandt andet et spejl, hvor der står skrevet, at man skal være sin egen messias. Blandt de optrædende artister kan man også finde anti-kristne, da flere af dem som har optrådt har været satanister, hvilket har skabt problemer, da artister som tilhørte en anden religion ikke ønskede at dele scene med de sataniske artister. (Partridge 2004: 165).

6.6 Elektronisk musik og spiritualitet:

Som tidligere skrevet, var der en lang række østlige træk inden for blandt andet trancemusik, som senere blev erstattet af mere hedenske og shamanistiske træk. Dette skift fandt også sted inden for blandt andet house-genren og en række andre genrer inden for elektronisk musik. (Partridge 2004: 170). Blandt andet gruppen Spiral Tribe, som startede i begyndelsen af 1990'erne, var præget af shamanismen og de mente, at de var forbundet til forhistoriske nomadiske stammer, som dansede og fejrede musikken i de samme omgivelser som de befandt sig i, bare tusinde af år før dem. Ligeledes mente Spiral Tribe, at deres fester var shamanistiske riter, som blot havde fået tilføjet nyere musikalsk teknologi samt kemikalier, som typisk bestod af ecstasy eller lignende stoffer. Nogle individer hævdede også, at de havde et møde med en guddom i mens de dansede til disse fester mens

andre blot havde en god fest og ikke anså dette som værende et religiøst foretagende. (Partridge 2004: 171 + 173).

I løbet af 1990'erne steg populariteten af elektronisk musik. Ligeledes steg populariteten af tilhørende begivenheder, hvilket resulterede i, at der blev skabt en lang række gratis fester, som var inspireret af free-festivalerne. Disse fester fik navnet free-parties. Disse fester fandt ikke sjældent sted på natklubber. Robbie Wootton åbnede flere natklubber i en lang række lande, som skilte sig ud fra de andre natklubber i miljøet, da han forsøgte at gøre disse natklubber stoffrie, så det var selve festerne som fungerede som transcendensmedium og ikke påvirkningen af stoffer. Specielt den natklub som han åbnede i New York skilte sig ud fra mængden, da der i samme bygning blandt andet kunne findes folk som udøvede healing og yoga. (Partridge 2004: 174).

7. Case studie: Brugen af ordet "Angel" i populærmusik:

7.1 Englespiritualitet:

De bibelske engle fungerede som Guds budbringere, som nogle gange kunne optræde i menneskelig form og de optræder ofte i mirakelhistorier, specielt ved sygdom, ulykke eller ved dødslejer. Engle er nogle løst definerede figurer (specielt i Lutheransk teologi), hvilket gør det ukompliceret, at tage dem ud af deres kristne kontekst. Det er bestemt også noget, som folk har gjort brug af, da englenerne ikke blot eksisterer i kristne forestillinger, men også i vestlige folks forestillinger og praksisser, da der i dag eksisterer englespiritualitet, som er en kombination af elementer fra blandt andet new age og bibelen. Denne englespiritualitet er tæt forbundet med blandt andet populærkultur (herunder populærmusik), det kvindelige og kapitalisme. (Utriainen 2014: 237 + 241). Denne englespiritualitet er en ikke-institutionel lived hverdagsreligion, som både er offentlig og privat, men primært har fokus på det individuelle: Hvis folk ønsker det, kan de samles om denne type af spiritualitet, men det er også muligt for folk, at dyrke denne form for spiritualitet alene. (Utriainen 2014: 238).

7.2 Englenes funktion:

I dag har englene langt flere funktioner end blot at være Guds budbringere. Det senmoderne samfund kræver mere og mere, at individer tager vare på deres egne liv og skaber forskellige fleksible løsninger på de svære problemer, som man kan støde på i en måske stresset hverdag. For en lang række individer indebærer disse løsninger ofte engle, som den finske Terhi Utrianien har valgt at sammenligne med fantasivenner. (Utrianien 2014: 247).

Englene hjælper disse individer med at løse både større og mindre problemer i hverdagen. Englene kan holde folk med selskab, give folk inspiration og de kan også være i besiddelse af healende egenskaber. (Utrianien 2014: 238). Når et individ har lært at kontakte sin egen engel, vil denne engel blive ved ens side og herefter fungere som både rådgiver og ven for individet. (Utrianien 2014: 245). Englene som tidligere skrevet har en lang række af egenskaber og de kan hjælpe folk med praktiske ting såsom at finde genstande, som er blevet væk og de kan også fungere som medium, hvis et individ har ønsket om, at få kontakt med afdøde personer. Englene kan også hjælpe med folks mere emotionelle problemer, som for eksempel at komme sig over en depression og de kan også være behjælpelige, hvis man blot ønsker at lære sig selv bedre at kende. Terhi Utrianien har været i kontakt med en række individer og hun har blandt andet været i kontakt med en kvinde, som brugte englene til at beskytte hendes hjem samt hendes familie familie, hvilket englene gør ved, at de fjerner alle former for dårlig energi fra hjemmet, giver familien ro til at sove samt giver familien styrke til at komme igennem den kommende dag. Dette bekræfter Woodhead og Riis' påstand om, at følelser både fungerer som materiale og drivkraft for religion. Englene kan også sammenlignes med drillenisser, da de også kan være humoristiske, legesyge og naturligvis drille folk, hvilket for eksempel kan gøres ved, at de gemmer folks ting. (Utrianien 2014: 242-243).

7.3 Engle og det feminine:

Som tidligere skrevet, er et andet karakteristisk træk ved englenerne, at de er forbundet til det feminine, hvilket gerne er i form af relativt passive kvinder, hvilket for eksempel er tilfældet i en kristen kontekst, hvor englen Gabriel informerer jomfru Maria om, at hun skal være mor til Guds søn. (Utriainen 2014: 241). I nyere tid er englenerne også forbundet til det kvindelige, hvilket blandt andet kan ses hos tilhængere af den nyere englespiritualitet. Tilhængerne er oftest kvinder og der kan også findes karismatiske englekvinder i flere dele af verden. En af disse karismatiske kvinder er den norske prinsesse Märta Louise, som valgte at åbne sin egen engle-healing skole. En stor del af verdens karismatiske englekvinder, har besøgt Finland, hvor englespiritualiteten er meget populær, for blandt andet at arrangere workshops, hvor englenerne har været i fokus. Desuden er en lang række litterære værker inden for englespiritualiteten, som i øvrigt trykkes på de største trykkerier, blevet oversat til det finske sprog. Der eksisterer naturligvis også en række finske englespecialister, som er blevet udlært af internationalt anerkendte skikkelser inden for englespiritualiteten, som både har disciple og har udgivet bøger. (Utriainen 2014: 237-238).

Som tidligere pointeret, har Terhi Utrianien været i kontakt med en række individer, som alle var kvinder fra Finland. Kvinderne som hun var i kontakt med var alle heteroseksuelle kvinder, som var mellem 30 og 70 år gamle. De fleste af dem hørte til den evangeliske lutherske kirke, hvor kun få af dem var aktive deltagere. Et stort antal af disse engleinteresserede kvinder har også spirituelle interesser, som ikke nødvendigvis er forbundet til englespiritualiteten som for eksempel reiki healing og yoga. (Utriainen 2014: 240).

7.4 Franco Morettis undersøgelse:

Franco Moretti har udført en undersøgelse, hvor han har studeret titlerne af de britiske romaner, som blev udgivet mellem 1740 og 1850. En af grundene til, at Moretti har valgt at undersøge netop titlerne af disse romaner er, at de fungerer som værende halvt skilt og halv reklame og derfor fungerer de som værende en slags kodede meddelelser i en markedssituation. I undersøgelsen fandt Franco Moretti ud af, at titlerne på de britiske

Axis Mundi 2018 (2)

romaner blev kortere og kortere med tiden og han valgte at præsentere sine læsere for sine bud på, hvorfor udviklingen af titlerne, havde fundet sted således. (Moretti 2009: 134-135). Moretti forklarer, at de lange titler oftest bestod af et kortfattet referat af romanen, som blandt andet præsenterede historiens hovedbegivenheder, karakterer osv. I takt med at det litterære marked voksede, blev romanernes titler kortere, hvilket gjorde det langt mindre problematisk for folk at huske romanernes titler samt at navigere i det voksende bogmarked: I stedet for at skulle huske en titel bestående af 20 ord eller mere, skulle folk blot huske titler bestående af 5-10 ord. Franco Moretti har i øvrigt valgt at gøre brug af diagrammer, til at vise titlernes udvikling på en langt mere overskuelig måde. (Moretti 2009: 136 + 139). I undersøgelsen har Franco Moretti også valgt at undersøge andre aspekter end blot længden af romanernes titler, blandt andet brugen af personnavne i titlerne. (Moretti 2009: 148).

7.5 Om selve undersøgelsen:

Årsagen til, at Franco Morettis undersøgelse blev omtalt i det forrige kapitel er, at undersøgelsen som er blevet udført i forbindelse med denne opgave, er inspireret af Morettis undersøgelse på flere områder. Først og fremmest hviler det primære fokus i undersøgelsen på titler, men i stedet for bogtitler er der her blevet arbejdet med sangtitler. Der vil også blive gjort brug af diagrammer, for at illustrere en række pointer.

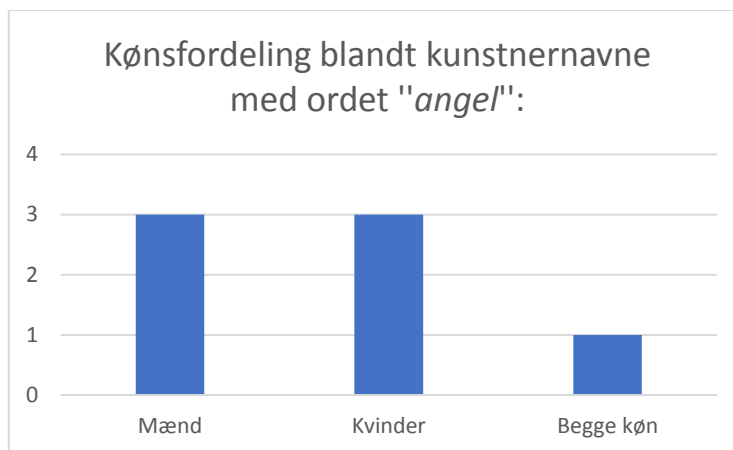
I undersøgelsen er opmærksomheden rettet mod brugen af ordet "angel" i populærmusik gennem tiden. Ud over at have det primære fokus på de sangtitler, som gør brug af ordet, vil der også arbejdes med brugen af ordet i kunstnernavne. Der vil i undersøgelsen også blive set nærmere på enkelte sangtekster, for at se, hvordan ordet præcis anvendes i sangene. Den data, som der er blevet gjort brug af i undersøgelsen, stammer fra amerikanske Billboards Hot 100, som er en af verdens største og mest populære hitlister, som er blevet opdateret hver uge med de 100 mest populære sange siden den 4. august 1958. Sangenes popularitet er blevet målt med kvantitative metoder, da populariteten er baseret

på blandt andet salg af musikken og antallet af gange, som de er blevet spillet i radioen. (Billboard.com/charts/hot-100/1958-08-04). Det har ikke været muligt at indsamle al data fra hitlisten gennem tiden, men der er i stedet blevet gjort brug af den første hitliste fra hver måned fra august 1958 til december 2017. Sangenes titler, hvilken artist som står bag samt sangenes placeringer er blevet skrevet ind i et Excel dokument, hvilket har gjort det muligt at søge efter bestemte ord som indgår i enten sangenes titler eller artisternes navne. Dette dokument vil være til at finde i opgavens bilag. (Bilag 2).

Efter at have søgt efter sangtitler og kunstnernavne, hvor ordet "angel" indgår, er disse musiknumre blevet sat ind i et skema, hvor de står sammen med en række forskellige former for information, blandt andet hvilket køn, som ordet "angel" henviser til. Der vil i dokumentet også være link til hjemmesider, hvor man kan lytte til sangene, så det kan blive bekræftet, hvorvidt sangenes tekster oplyser om, hvorvidt ordet "angel" henviser til at specifikt køn. Dette skema vil naturligvis også være til at finde i opgavens bilag. (Bilag 1).

7.6 Brugen af ordet "angel" i kunstnernavne:

Ordet "angel" er blevet anvendt flere gange i kunstnernavne gennem tiden og man har i alt kunnet finde syv artister på Billboards Hot 100, som har ordet inkluderet i deres kunstnernavne eller bandnavne. Ordet blev især brugt i kunstnernavne i den første halvdel af 1960'erne, hvor især sangerindegruppen The Angels var vældig populære. "Angel" er også blevet anvendt i nyere tid, hvor blandt andet rockbandet Angels and Airwaves har gjort brug af ordet. Hvis man vender blikket mod kønsfordelingen af de artister, som har anvendt ordet, kan man se, at fordelingen af køn er helt lige. I tre ud af syv tilfælde, er ordet blevet anvendt i navnet på enten mandlige solister eller i grupper, som udelukkende består af mænd. Det samme antal kan ses hos kvinder, som har valgt at have ordet i deres kunstnernavne. Der har også været et enkelt tilfælde, hvor en gruppe som brugte ordet i deres navn, både bestod af mandlige og kvindelige sangere. (Bilag 1). Mere overskueligt bliver det, hvis man indsætter denne information i et diagram:

Figur 1: Kønsfordeling blandt kunstnernavne med ordet "angel".

7.7 Brugen af ordet *angel* i sangtitler samt sangtekster:

Gennem årene er ordet "angel" hyppigt blevet anvendt i sangtitler på Billboards Hot 100. Som figur nummer to indikerer, er ordet "angel" blevet anvendt hvert år siden 1958 og der har kun været få perioder af maksimum tre år, hvor ordet ikke er blevet anvendt.

"Angel" er blevet anvendt i sangene af både kvindelige og mandlige artister gennem tiden. Hvis man lytter til sangene eller læser sangteksterne, bemærker man hurtigt, at ordet "angel" primært henvender sig til det kvindelige køn (se figur 3). Her er det primært mandlige artister, som anvender ordet i kærlighedssange til kvinder. Dette er for eksempel tilfældet med sangen men titlen "*Betty My Angel*", som synges af Jerry Fuller og kunne findes på hitlisten tilbage i 1958, hvor måden sangeren anvender ordet allerede afspejles meget direkte i titlen, da der er blevet gjort brug af et kvindeligt navn. (Bilag 1: 26). I de kærlighedssange hvor ordet "angel" indgår, forbindes "angel" ofte til det søde, hvilket blandt andet kan ses i sangen "*Rockin' Little Angel*" af sangeren Ray Smith, som kunne findes på Billboards Hot 100 tilbage i 1960. I sangen kan man blandt andet finde følgende gentagelse, hvor ordet er forbundet til det søde: "*Rockin' little angel, you're oh so sweet*". (Bilag 3 + Bilag 1: 27). De mandlige artister anvender ikke udelukkende ordet "angel" til at henvise til det kvindelige køn. Et eksempel på denne brug af ordet kan findes i sangen "*I'm no angel*" af Gregg Allman Band, som kunne findes på hitlisten i året 1987. Som titlen på denne sang

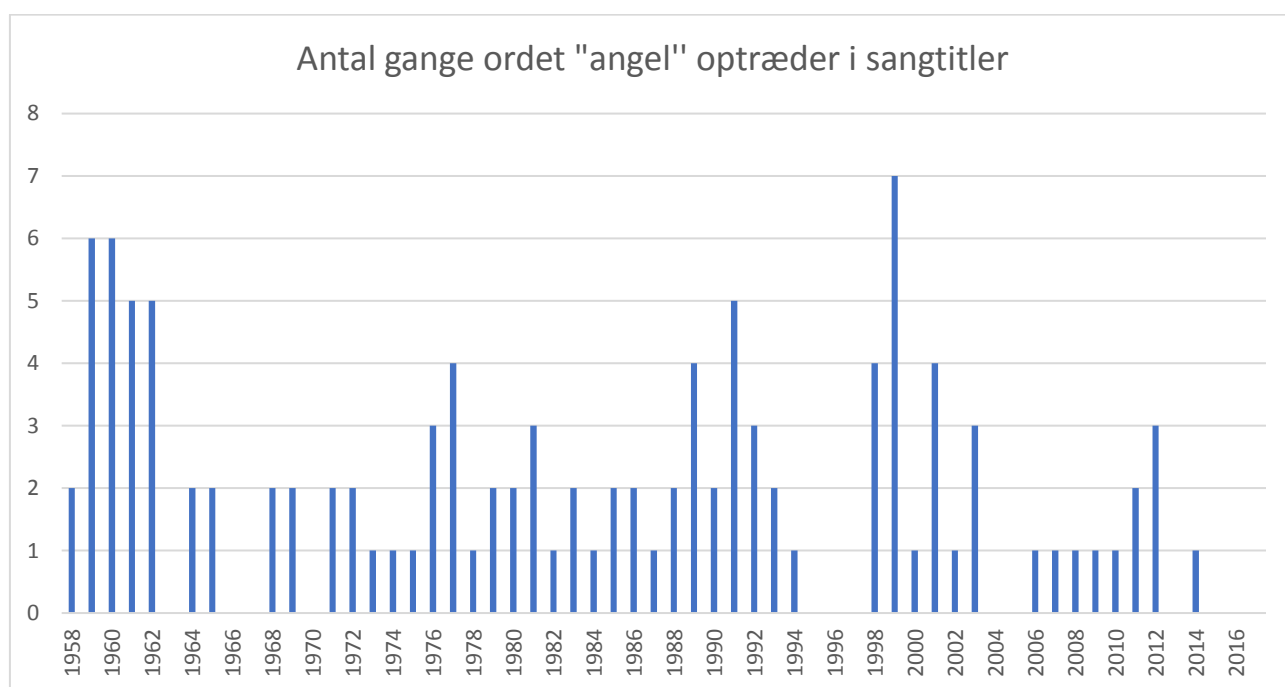
indikerer meget direkte, anvender den mandlige sanger ordet til at henvise til sig selv. (Bilag 1: 34). Endnu mere direkte bliver det, hvis man retter sin opmærksomhed mod sangens tekst, da man kan finde gentagelsen *"No I'm no angel"* op til flere gange. (Bilag 4). På Billboards Hot 100 kan man også finde en række musiknumre, som er skabt af mandlige artister, hvor ordet *"angel"* ikke refererer til noget specifikt køn, hvilket blandt andet er tilfældet af et nummer som har titlen *"Send Me an Angel"* af bandet Scorpions, som kunne findes på hitlisten i årene 1991 og 1992. (Bilag 1: 35). I dette musiknummer udtrykker bandets forsanger, at han har brug for en engel, til at hjælpe ham. (Bilag 5).

Det er ikke blot mandlige artister, som anvender ordet *"angel"* i en selvreferentiel kontekst. Et eksempel på en kvinde, som anvender ordet således, er sangerinden Natasha Bedingfield. Hun anvender ordet til at henvise til sig selv i sangen *"Angel"*, som kunne findes på Billboards Hot 100 tilbage i 2008. (Bilag 1: 38). I sangens tekst anvender Natasha Bedingfield blandt andet ordet til at referere til sig selv således: *"If I could be your angel"* (Bilag 6). Brugen af ordet *"angel"* i kærlighedssange er ikke blot noget, som lytterne har kunnet finde hos de mandlige artister, men også hos enkelte kvindelige artister. En af de kvindelige artister, som har valgt at anvende ordet i kærlighedssange er sangerinden Shelly Fabares, som tilbage i 1962 havde sin sang *"Johnny Angel"* på hitlisten. (Bilag 1: 28). Ligesom bandet Scorpions gjorde, har en række kvindelige artister anvendt englebegrebet i forbindelse med at have brug for hjælp. En af disse kvindelige artister er sangerinden Amanda Perez, som udgav en sang med titlen *"Angel"* tilbage i 2003. Ligesom i *"Send Me an Angel"* af Scorpions, refererer ordet *"angel"* i denne sang ikke til noget specifikt køn. (Bilag 1: 38). *"Angel"* af Amanda Perez er et af de musiknumre, hvor englenerne forbindes med Gud, som i øvrigt hverken benævntes med feminine eller maskuline pronomener. Ordet bliver brugt til at referere til Gud i begyndelsen af hvert omkvæd, hvor sangerinden synger således: *"God send me an angel"*. (Bilag 7).

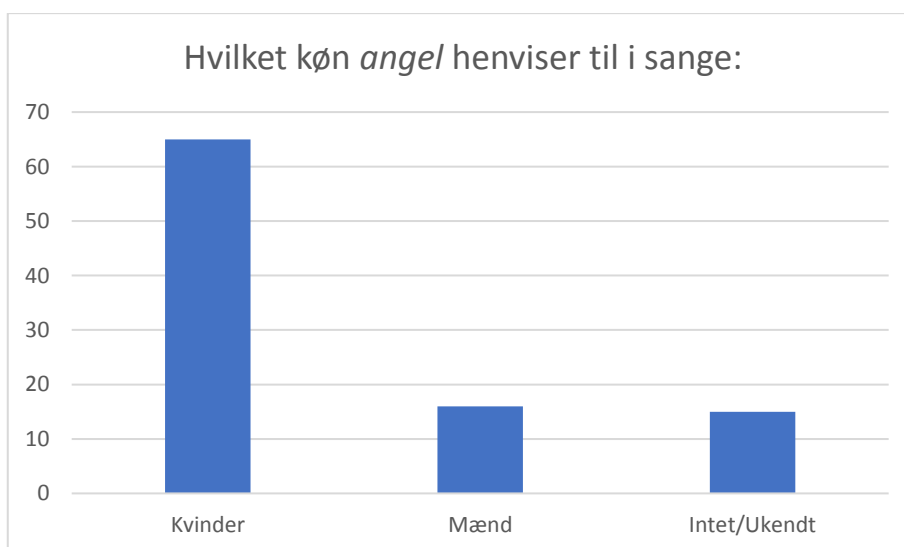
Blandt de sange med ordet *"angel"* på Billboards Hot 100, som er sunget af kvindelige artister, kan man finde eksempler på kvinder, som hævder, at de har englenerne med sig og derfor ikke venter på, at Gud sender dem en engel. En af disse kvindelige artister er

Axis Mundi 2018 (2)

sangerinden Shelby Flint, som havde sin sang "Angel on my shoulder" på hitlisten tilbage i 1961. (Bilag 1: 27). I dette musiknummer synger sangerinden ikke blot, at hun har en engel med sig, men at hun også har en række andre lykkebringende genstande med sig heriblandt a firkløver. På trods af, at hun både har en engel og disse genstande med sig, har hun stadig ikke held nok med sig, til at finde sig en mand, som elsker hende. (Bilag 8).

Figur 2: Antal gange ordet *angel* optræder i sangtitler.

*Figur 3: Hvilket køn angel henviser til i sange.***8. Konklusion:**

Opgaven har formået at præsentere en række definitioner af begreberne musik, populærmusik og spiritualitet. Det er i opgaven også blevet påvist, at musik er et kernelement hos mennesket, som gennem tiden har medvirket til at skabe og styrke sammenhold, identitet og fællesskaber, samt at styrke disse. I opgaven er det også blevet bevist, at dette også er gældende i en religiøs kontekst, hvor der ikke blot er blevet anvendt musik inden for kristne og jihadistiske kredse, men også i nyere spirituelle kredse, hvor individer blandt andet samles om elektronisk musik. Det er også blevet bevist, at en mere kollektivt præget religion som kristendommen er i fald og at en række nyere og mere individorienterede spirituelle tilbud som for eksempel englespiritualiteten overtager. Dermed finder der en spænding sted mellem de former for religion og spiritualitet, som er individualistisk prægede samt ikke-institutionelle og de former for religion og spiritualitet, som er langt mere kollektivt præget og er institutionaliserede. I opgaven er der også blevet præsenteret en række af de religiøse aspekter, som man har kunnet finde og stadig kan finde i den populærmusikalske verden. Blandt disse religiøse aspekter har man kunnet finde aspekter som, som er blevet genbrugt fra ældre religioner. Disse aspekter har ikke blot været til at finde i de alternative miljøer, hvor mange af dem startede med at være, men mange af disse aspekter er også gået hen og blevet decideret mainstream, hvilket østerniseringen i populærmusikken blandt andet er et bevis på. Det kan også konkluderes, at englenerne ofte er forbundet til det kvindelige, hvilket er tilfældet både i en bibelsk og i en englespirituel kontekst. Dette er også tilfældet i populærmusikken, hvor ordet "angel" både anvendes af mandlige og kvindelige artister, hvor ordet oftest refererer til det kvindelige køn. I populærmusikken kan man også se, at englenerne tilskrives både de funktioner som de har i biblen og de funktioner som de har i den nyere englespiritualitet: Englenerne er væsner, som

både kan blive sendt af Gud og nogle individer har altid englene med sig, så de kan hjælpe dem ud af deres problematiske situationer.

9. Litteraturliste:

Bøger og artikler:

Frøkjær Baunvig, Katrine 2013. *Forsamlingen først: N.F.S. Grundtvigs og Émile Durkheims syn på fællesskab*, Aarhus Universitet: Aarhus.

Heelas, Paul & Woodhead, Linda M.fl. 2005. *The Spiritual Revolution: Why Religion is Giving Way to Spirituality*, Blackwell.

Levitin, Daniel 2008. *The World in Six Songs: How The Musical Brain Created Human Nature*, London: Aurum Press.

Mithen, Steven 2006. *The Singing Neanderthals: The Origina of Music, Language, Mind and Body*, London: Phoenix.

Moretti, Franco 2009. "Style, Inc. Reflections on Seven Thousand Titles (British Novels, 1740-1850), *Critical Inquiry*. Vol 36, nr 1 (forår 2009).

Partridge, Christopher & Moberg, Marcus 2017: *The Bloomsbury Handbook of Religion and Popular Music*, London: Bloomsbury Publishing.

Said, Behnam 2012. "Hymns (Nasheeds): A Contribution to the Study of the Jihadist Culture, *Studies in Conflict & Terrorism* årgang 35 nr. 12: 863-879

Utriainen, Terhi 2014. *Angels, Agency, and Emotions. Finnish Women Making Religion*. New York: Palgrave Macmillan. 237-254

Wells, Steven 2003. *Anarchy in the UK: The Stories Behind the Anthems of Punk*, London: Carlton.

Hjemmesider:

Billboards Hot 100: (Senest tilset 31. januar 2018 kl. 19:21)

<https://www.billboard.com/charts/hot-100/>

Første udgave af Billboards Hot 100:

<https://www.billboard.com/charts/hot-100/1958-08-04>

SATIRESEKTIONEN

DET-VAR-VIST-IKKE-ET-ÆBLE-I- EDENS-HAVE-MEN-MYTEN- LEVER-FORTSAT-BLADET

Det-var-vist-ikke-et-æble-i-Edens-Have-men-myten-lever-fortsat-bladet:

Bladets nyheder er fiktive. Enhver lighed med virkelige personer og hændelser er fuldstændigt utilsigtet. Men ligheden med Jyllands-Postens RokokoPosten er dog tilsigtet.

Satirikerens Side-86-og-87-piger

I dette nummer af Axis Mundi bringer vi et afdækkende indblik med nogle oldtidens Mesopotamiens mest slagkraftige piger.

Ishtar:

<https://www.culturalelements.com> 1

Ishtar

- Navn: På sumerisk kaldes hun Inanna
- Beskæftigelse: Intet mindre end gudinde for erotik og krig, hendes slogan er – *alle kneb gælder!*
- Civilstand: Single, og har det ikke godt med at blive afvist, bare spørg Gilgamesh
- Fritidsaktiviteter: Anger management-kurser, mest på grund af sin hidsighed og lundefulde temperament
- Omdømme: På trods af sine humørsvingninger er hun forholdsvis populær, templer overalt, det største ligger i Uruk
- Fun-fact: Som en af single-gudinderne har hun angiveligt været inspirationen til All the single ladies (Put a ring on it)

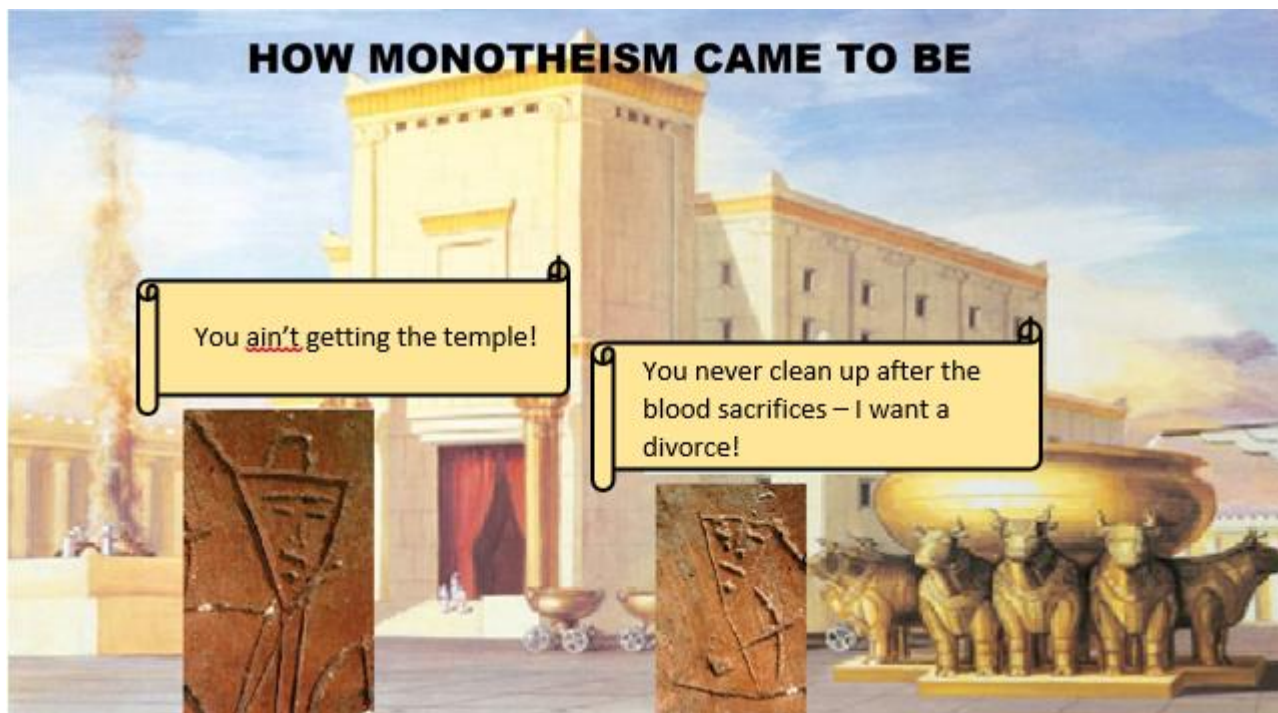
Tiamat: <https://www.ancienthistorylists.com> 1

Tiamat

- Navn: Går også under navnet ”Havel”, eller mamma mummu
- Beskæftigelse: Urmoder, hvilket betyder lange og strabadserende arbejdsdage
- Civilstand: Enke, udover dette er hendes familieforhold ret anspændte
- Omdømme: Har efter Enuma Elish fået rygte af lidt af et uhyre, men lever ellers mest tilbagetrukkent roligt
- Fun-fact: Nik & Jays sang Ocean of You er eftersigende dedikeret til Tiamat. Men det er muligvis bare rygter.

/Girard

Den virkelige historie om hvordan monoteismen blev til

Blandt mange af Girards arbejdstitler bestrider han bl.a. erhvervet som parterapeut for diverse gudepar. Ved en session med Jahve og Ashera brød monoteismen pludselig frem, og resten er som bekendt, ja, mere eller mindre opdigtet historie.

Girard indledte dagens session med det sædvanlige spørgsmål:

"Nå, hvordan er det gået siden sidst? "

Ashera: מות בסיר איש

"Ja, okay så...giver I hinanden plads?"

Jahve: מי ימן סתריש סתרישון ויהי לכם להקמה

"Ehm..."

Ashera: חסר משגעים אני פיי הבאתם את זה להשמגע עלי

"Men nu er tiden også ved at være gået, så lad os finde en dag til næste session?"

Jahve og Ashera forholdt sig tavst. Ashera stormede ud, og er kun set få gange siden. Jahve sad tilbage på Girards divan, og modtog pludseligt et opkald. Af hvad Girard kunne forstå, omhandlede det vist nogle uvorne børn.

Jahve: ין ין ין ין ין ין ין ין

Girard beklager dybfølt for den manglende oversættelse. Det er derfor med et tungt hjerte, at Girard bringer denne dialog, men vigtigheden af at få sandheden frem vejede højere en Girards forfængelighed i forhold til sine begrænsede sprogfærdigheder. Girard kommer derfor med en opfordring til at dyrke originalsproget, og har da også hørt rygter om en studiekreds for hebraisk på SDU.

/Girard

Girards Køb og Salg-sektion

Girard tilbyder som noget nyt en køb og salg-sektion. Girard hjælper religionshistorikere med at finde det de søger. I denne omgang kommenteres på et opslag fra siden Facebooksiden Religionsvidenskabeligt Bogmarked.

Religionsvidenskabeligt Bogmarked

4 timer ·

Jeg søger Gammeltestamentlig religion og den må meget gerne befinde sig Aarhus 🙋

Synes godt om

Kommenter

Jeg ville kontakte den nærmeste synagoge for en samtale.

/Girard

Gift ved første blik

I denne reportageserie følger vi ét ungt par i kampen om at finde Den Eneste Ene. Manden arbejder som freelance-gartner for sin far, som han ellers har et lidt anspændt forhold til. Han har længe boet alene, ja, han har faktisk aldrig rigtig været i kontakt med andre mennesker. Og da slet ikke haft en kæreste – men det skal der laves om på nu. Efter en livsomvæltende ulykke, hvor han på underlig vis mistede et ribben, har han valgt at finde kærligheden.

- Jeg tænkte at det var på tide at folde vingerne ud og flyve fra reden. Og nu hvor jeg ikke har meget erfaring med dating, ville jeg da søge eksperternes hjælp.

'Eksperterne' er i virkeligheden bare én person. Det er mandens far. Han har fundet den helt rigtige kvinde til manden, faktisk DEN Eneste Ene.

Følg med i næste afsnit!

/Girard